TEMAT NUMERU:
JUBILEUSZ

BIBLIOTEKARZ WARMIŃSKO-MAZURSKI

3-4 / 2021

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA
PUBLICZNA W OLSZTYNIE

SPIS TREŚCI

OD REDAKCJI 3

WYWIAD
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa Anita Romulewicz **4**

LITERATURA
Bieg nasz powszedni prof. Joanna Szydłowska **12**
Czy na to złym okiem patrzysz, że ja jestem dobry? Monika Stępień **15**
Alfabet Marcina Cieleckiego **16**

NOWE NURTY WBP
Czarna przyszłość Iwona Bolińska-Walendzik **18**
Dokumenty życia społecznego świętują Anna Rau **20**
10 z 70 Maria Jończyk-Zegler **24**
Od Kaliningradu do Erasmusa Emilia Woronowicz **28**
Od fiszek do pikseli Małgorzata Skowrońska, Anna Wysocka **32**
Co? Gdzie? Kiedy? W bibliotekach publicznych Emilia Woronowicz **34**
Funkcje Czytelni w „nowych czasach" Izabela Frąckowiak **36**
Psst? Cisza? To nie tu! Anna Przegrodzka **38**
70 lat między regałami Danuta Kazaniecka **40**

KAMIENIE MILOWE
Jeden jubileusz – potrójne święto Krzysztof Romulewicz **42**
Biblioteczny album. Wybrane działania jubileuszowe online **46**

W BIBLIOTEKACH WARMII I MAZUR
Konserwacja starych druków ze zbiorów Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur Anna Gromkowska **48**

WARTO WIEDZIEĆ
Digital Mindset Monika Stępień **54**

ZNAK SZCZEGÓLNY
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie **58**

SZANOWNI CZYTELNICY

Jubileusz 70-lecia działalności, który Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie obchodzi w 2021 roku, jest okazją, by w niniejszym numerze „Bibliotekarza Warmińsko-Mazurskiego" pochylić się nad tematem, jaka Jubilatka jest dziś, co się zmieniło w jej funkcjonowaniu na przestrzeni lat, jak wyglądają priorytety, które przed sobą obecnie stawia. Nie ulega wątpliwości, że obecna wartość WBP w Olsztynie, to wynik pracy i pasji kilku pokoleń jej pracowników i dyrektorów. Ich odwadze, otwartości na zmiany, kreatywności, konsekwencji i umiejętności współpracy – także z partnerami zewnętrznymi. To dzięki nim oraz przychylności władz samorządowych, dziś WBP w Olsztynie może poszczycić się pięknymi i funkcjonalnymi przestrzeniami bibliotecznymi, w których realizowane są nowoczesne usługi – skrojone pod potrzeby współczesnego Użytkownika. Życzenia od Pani Sylwii Jaskulskiej – Członka Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, współpraca z bibliotekami publicznymi w regionie, nowe narzędzia pracy bibliotekarza, partnerstwo zagraniczne, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa czy konferencja jubileuszowa, podczas której m.in. nastąpiło wręczenie „Wawrzynu" – Literackiej Nagrody Warmii i Mazur Panu Wacławowi Sobaszkowi za książkę *Spiski życiowe. Dziennik węgajcki 1982-2020* – to tylko kilka z licznych tematów jubileuszowych poruszanych w tym numerze, do których przeczytania serdecznie Państwa zachęcam.

Zapraszam również do zapoznania się z artykułem: *Konserwacja starych druków ze zbiorów Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie w latach 2017-2019* autorstwa Kierownika Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur, Pani Anny Gromkowskiej. Tekst przypomina, jak duża odpowiedzialność spoczywa na opiekunach kolekcji zbiorów o wartości historycznej: konieczność zdobycia środków na konserwację, nieustanny monitoring stanu zachowania oraz permanentna troska o warunki ich przechowywania i udostępniania – to działania, dzięki którym kolejne pokolenia użytkowników będą mogły korzystać z dziedzictwa kulturalnego naszych przodków. Można uznać, że na drugim biegunie tematycznym jest artykuł Moniki Stępień *Digital Mindset* traktujący o jakże nowoczesnym – „cyfrowym nastawieniu do świata". Brzmi futurystycznie? Być może. Jestem jednak przekonana, że elastyczne i pełne zainteresowania nastawienie wobec przyszłości to pakiet bazowy każdego bibliotekarza. Dziś i 70 lat temu.

Życzę miłej lektury!
Adrianna Walendziak

WARMIŃSKO-MAZURSKA BIBLIOTEKA CYFROWA

Multiwywiad z członkami klastra WMBC

zebrała i opracowała **Anita Romulewicz**
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Oficjalnie Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa rozpoczęła działalność na początku 2015 roku. To wówczas zaprezentowano pierwsze obiekty cyfrowe. Jednak wiele z dzisiaj dostępnych na platformie materiałów zdigitalizowano dużo wcześniej. Jak wykiełkował pomysł na stworzenie regionalnej biblioteki cyfrowej? Jaka jest geneza klastra WMBC?

Dr Scholastyka Baran, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie: Pierwszą próbę stworzenia regionalnej biblioteki cyfrowej podjęto w 2008 r. w ramach projektu *Budowa Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej*. Zespół pod kierunkiem dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej UWM dr Danuty Koniecznej, z udziałem przedstawicieli wiodących instytucji kultury i nauki (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Ośrodek Badań Naukowych im. Kętrzyńskiego, Wyższe Seminarium Duchowne „Hosianum", Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Biblioteka Elbląska), pracował nad koncepcją funkcjonowania pracowni digitalizacji oraz podziałem zadań między partnerami, ale ostatecznie do realizacji projektu nie doszło, głównie z powodu braku środków finansowych. W tej sytuacji poszczególne instytucje, w tym Biblioteka Uniwersytecka, podjęły własne działania na rzecz digitalizacji. W marcu 2009 r. rozpoczęła funkcjonowanie Biblioteka Cyfrowa UWM, w ramach której do końca 2016 r. przygotowano do udostępniania około 2500 dokumentów. Stopniowe wyczerpywanie zasobów możliwych do digitalizacji (przede wszystkim pozostających w domenie publicznej), dezaktualizacja oprogramowania oraz potrzeby zakupu kosztownego sprzętu, przekraczające bieżące możliwości budżetowe, skłoniły kierownictwo Biblioteki do powrotu do koncepcji współpracy międzyinstytucjonalnej. Nie bez znaczenia była także mapa polskich bibliotek cyfrowych, na której region Warmii i Mazur pozostawał ówcześnie ostatnią „białą plamą".

Plan projektu partnerskiego tylko czekał na sprzyjające okoliczności. Wizualizację tych ważnych i ambitnych zamierzeń zawarto w logo WMBC. Kto jest autorem projektu logo?

Dr Scholastyka Baran: Pierwsze i do dziś obowiązujące logo WMBC to praca Macieja Rynarzewskiego, pracownika Biblioteki Uniwersyteckiej UWM. Natomiast projekt wspólnej biblioteki cyfrowej ruszył, gdy podjęto intensywne rozmowy z kierownictwem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, które zaowocowały porozumieniem o powołaniu Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej, podpisanym 21 stycznia 2016 r. Oszczędność kosztów uzyskano m.in. poprzez przyjęcie systemu klastrowego, do którego dołączyły (i nadal dołączają) kolejne lokalne instytucje kultury. System zakłada współpracę oraz podział zadań i kosztów pomiędzy instytucjami założycielskimi, a zbiory wszystkich członków klastra stanowią podstawę zasobów biblioteki cyfrowej.

Fot. A. Romulewicz

Do biblioteki cyfrowej może przystąpić każda instytucja, która chce udostępniać i promować swoje zbiory w wersji cyfrowej. WMBC jest dzięki temu biblioteką wyjątkową, bo działa na zasadzie porozumienia o współpracy. Jakie korzyści daje współtworzenie biblioteki cyfrowej w tzw. klastrze? Czym jest ów tajemniczo brzmiący klaster?

Anna Gromkowska, kierownik Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie: Klaster funkcjonuje na jasnych zasadach określonych w porozumieniu i nie posiada tożsamości prawnej oraz nie podlega rejestracji. Ma charakter otwarty i mogą przystępować do niego wszystkie instytucje i organizacje. Co ważne, działa on na zasadzie porozumienia o współpracy każdej ze stron. Jej głównym zadaniem jest prezentacja w Internecie kulturowego dziedzictwa regionu Warmii i Mazur. Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie swoją deklarację o przystąpieniu do klastra „Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej" podpisało 11 kwietnia 2017 roku. Korzyści jakie daje nam udział w tym przedsięwzięciu, to przede wszystkim promocja zbiorów wszystkich uczestników. Klaster daje możliwość swobodnego decydowania o wyborze i liczbie umieszczanych w WMBC publikacji oraz współpracę w zakresie współtworzenia zasobu, która może mieć formę czynną lub bierną. Zadaniami tymi koordynuje Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie oraz Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. To dzięki nim Uczestnicy klastra otrzymują niezbędną pomoc w zakresie szkoleń i administrowania biblioteką cyfrową. Porozumienie klastrowe nie wymaga żadnego wkładu finansowego i pozwala na samodzielne decydowanie o tempie i zakresie prowadzonych prac.

WMBC to platforma, która obecnie działa przy użyciu dedykowanego bibliotekom cyfrowym oprogramowania dLibra (wersja 6.2). Co oferuje strona wmbc.olsztyn.pl czytelnikom i użytkownikom z regionu, z Polski, z całego świata? Co w niej mogą odkryć?

Andrzej Marcinkiewicz, dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie: Dedykować to «poświęcić komuś utwór literacki, muzyczny lub dzieło sztuki, umieszczając w nim lub na nim dedykację», wolę więc określenie, że oprogramowanie dLibra jest przeznaczone dla bibliotek cyfrowych. To bardzo użyteczny i w swej ostatniej formie zaawansowany program. Cieszę się, że wspólnie z Biblioteką UWM mogliśmy sfinansować zakup tego nietaniego przecież programu i dać go w użytkowanie uczestnikom klastra. Nie bez znaczenia jest tu fakt, że w naszym budżecie corocznie znajdują się środki przeznaczone na rozwój WMBC i digitalizację zbiorów. Najnowsza wersja programu pozwala na nadanie jego stronie startowej indywidualnego charakteru. Inne biblioteki cyfrowe prezentują charakterystyczne dla swego regionu krajobrazy (świętokrzyska, bałtycka), stare mapy i plany (opolska, podkarpacka) czy sztychy i ryciny (dolnośląska, jagiellońska). Zastanawialiśmy się co jednoznacznie wyróżnia naszą bibliotekę cyfrową. Pagórki, lasy i jeziora ma wiele regionów, mapa czy sztych zawężałyby region do konkretnego miasta. Po dyskusjach doszliśmy do wniosku, że rękopiśmienne notatki Mikołaja Kopernika na marginesach starych druków ze zbioru „Hosianum" są tylko u nas i warto je spopularyzować.
WMBC z powodu wielości podmiotów tworzących klaster oferuje bardzo zróżnicowane i niejednorodne zbiory. Od ciekawych i unikalnych starych druków, poprzez rękopisy i dawne czasopisma, aż po prozaiczne dokumenty życia społecznego. Są to zbiory o różnym „ciężarze gatunkowym" i na uczestnikach konsorcjum spoczywa szczególna odpowiedzialność za dobór publikowanych materiałów. Co ważne, obok dokumentów i druków przedstawiających wartość historyczną, czytelnicy znajdą w WMBC przede wszystkim nigdzie dotąd niepublikowane źródła do poznawania historii Warmii i Mazur.

Biblioteka „Hosianum" jest jedną z tych placówek, w której największą wartość kolekcji cyfrowej stanowi nie liczba obiektów czy ich różnorodność, lecz zabytkowy, wręcz unikalny charakter. WMBC pozwala zaprezentować niezwykle cenne i wymagające pod względem przechowywania oraz prezentacji stare druki i dokumenty. Co decyduje o tym, które z zabytków piśmiennictwa trafiają do biblioteki cyfrowej?

Ks. dr Tomasz Garwoliński, dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum": Do biblioteki cyfrowej – jak dotąd – trafiły te zabytkowe księgi, które są szczególnie cenne i były poddawane pracom konserwatorskim albo otrzymywaliśmy sygnały o zainteresowaniu udostępnieniem ich w formie cyfrowej. Tak na przykład było ze starymi drukami zawierającymi odręczne notatki Mikołaja Kopernika. Objęte one były projektem naukowo-badawczym i konserwatorskim. Dzięki przekazom medialnym było o nich głośno. Logicznym więc było, aby poddać je również digitalizacji i udostępnić w bibliotece cyfrowej. Podobnie stało się z naszym najstarszym rękopisem muzycznym, który zawiera utwory być może nawet z XVI wieku. Aby można było je dokładniej przebadać i udostępnić historykom muzyki, rękopis został zdigitalizowany. Na swoją kolej czekają następne. Po księgach z biblioteki biskupa Jana Dantyszka czas teraz na

> Przy obróbce technicznej nie możemy niczego wycinać czy wymazywać. Przycinamy skan tak, by nie uciąć brzegów obiektu.
>
> MBP w Szczytnie

dużą kolekcję starych druków biskupa Marcina Kromera. Będą one zdigitalizowane przez Bibliotekę Uniwersytecką, ale będą udostępnione w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej.

Współtworząc bibliotekę cyfrową można też nawiązać współpracę z kolekcjonerami prywatnymi i umieszczać w WMBC ich zasoby. Czy przekonanie ludzi do dzielenia się swoimi zasobami w Internecie jest trudne?

Agnieszka Piątkowska, pracownik Biblioteki Miejskiej w Mrągowie: Od momentu przystąpienia do klastra Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej zachęcamy mieszkańców Mrągowa do dzielenia się swoimi zbiorami. Wielokrotnie spotykamy się z entuzjazmem ze strony kolekcjonerów chcących udostępnić swoje zasoby użytkownikom Internetu. Z sentymentem przywołują oni wspomnienia związane z osobami i miejscami utrwalonymi na historycznych zdjęciach, dzielą się opowieściami z przeszłości. Tak jest w przypadku znanego w Mrągowie kolekcjonera Sławomira Stefaniaka i miejscowego fotografa Mariana Modzelewskiego. Właśnie ostatnio Sławomir Ste-

Proces digitalizacji dla wielu zbiorów jest jedyną szansą na dotarcie do użytkownika.

faniak udostępnił do digitalizacji cenną kolekcję przedwojennych widokówek Sensburga (dawna nazwa Mrągowa). Ci mieszkańcy naszego miasta mają poczucie, że uczestniczą w ważnym projekcie. Zdarza się, że ktoś „powierza nam" całe swoje życie w formie zdjęć i dokumentów bądź jego fragment, np. z okresu stanu wojennego. Jest też garstka osób, których nie da się przekonać do współpracy, gdyż zamknęli pewien rozdział swojego życia i nie chcą do niego wracać.

Każda z instytucji, która zamieszcza w WMBC zbiory cyfrowe, ma wśród nich swoje „perełki". Który z obiektów kolekcji pasymskiej jest wyjątkowy?

Dominik Szkoda, kierownik Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pasymiu: Bez wątpienia jednym z najcenniejszych „pasymskich" obiektów w WMBC jest pierwsza kronika Szkoły Podstawowej w Pasymiu z lat 1945-1965, wypożyczona do digitalizacji przez szkołę. Zapisy, zwłaszcza z lat 1945-1950, to prawdziwa kopalnia wiedzy, nie tylko o samej szkole, ale również o stosunkach społecznych panujących w Pasymiu. Wpisy do kroniki, dokonane prawdopodobnie przez jednego z pierwszych powojennych nauczycieli, Mariana Gosiewskiego, dalekie są od sztampowych zapisów kronikarskich. Wystarczy przytoczyć takie sformułowania jak: „Pauperyzacja zmusiła ludność (osadniczą i miejscową) do życia prymitywnego. Osiedleńcy to proletariat wsi mazowieckich, nie są przyzwyczajeni do innych rozrywek jak pijaństwo i zabawy taneczne, na których stale są bójki. Wśród nielicznej inteligencji nie widać żadnych skłonności do organizowania jakichkolwiek rozrywek kulturalnych". Widać w tych zapisach prawdziwe emocje i autentyzm naocznego świadka wydarzeń. Niewiele jest dokumentów źródłowych, obrazujących to, co się działo zaraz po wojnie w Pasymiu właśnie z takiej perspektywy.

Aby można było dotrzeć do tych fascynujących opowieści, oglądać i czytać obiekty w bibliotece cyfrowej, muszą one najpierw przejść cały proces digitalizacji. Przyjrzyjmy się zatem stronie technicznej.

Jadwiga Pijanowska i Katarzyna Trzcińska, dyrektor i pracownik Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczytnie: Bardzo ważny jest skaner dobrej jakości, najlepiej taki, który mieści format A3. Skanując dokument zapisujemy go w formacie TIFF, co pozwala na zachowanie najlepszej jakości pliku. Warto mieć dysk zewnętrzny o dużej pojemności i na nim przechowywać zeskanowane obiekty. Z TIFF-u przerabiamy dokumenty na JPG lub PDF i w takich formatach umieszczamy je w aplikacji redaktora. Przy obróbce technicznej nie możemy niczego wycinać czy wymazywać. Przycinamy skan tak, by nie uciąć brzegów obiektu. Przyglądamy się oryginałowi dokumentu z każdej strony, by nic nam nie umknęło. Często na dokumencie są dodatkowe informacje niezawarte bezpośrednio w treści, np. autograf, pieczątka, data, itp., które trzeba umieścić w opisie dokumentu. Ważne by opis zaciekawił odbiorcę, dlatego umieszczamy w nim wszystko, co wyróżnia obiekt, a czego często na pierwszy rzut oka nie widać. Tak przygotowany i opisany obiekt trafia do naszej kolekcji w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej.

A co oznacza „być redaktorem" WMBC?

Ewa Markiewicz-Buczyńska, pracownik Biblioteki Publicznej w Gołdapi: Redaktor? Większość osób pomyśli, że to praca w wydawnictwie. Niekoniecznie. Redaktor w bibliotece cyfrowej to nowy zawód, funkcja, od kiedy pojawiła się potrzeba zachowania starych dokumentów w formie elektronicznej. Bycie redaktorem w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej jest nową kompetencją w pracy bibliotekarza, gdzie łączy się znajomość i umiejętność obsłu-

gi programów komputerowych, wiedzy ogólnej z kilku dziedzin (m.in. historii, prawa autorskiego), dociekliwości w szukaniu jakichkolwiek informacji (w przypadku zdjęć nieoznakowanych) poprzez nawiązywanie kontaktów z ludźmi (osobiście, przez maile i *social media*) oraz w Internecie. Na pozór praca wygląda na prostą i łatwą. Niestety taka nie jest. Redaktor WMBC zanim „wypuści" dokument na stronę biblioteki cyfrowej, pomijając element skanowania, obróbki podstawowej bez retuszu fotografii, musi sprawdzać czy uwzględnione zostały najważniejsze aspekty, mianowicie czy wygasły prawa autorskie, prawo do wykorzystania wizerunku (rozpoznana osoba na zdjęciu). Zdjęcie nie spełniające wymogów pozostaje w zbiorach biblioteki i jest przechowywane w tzw. „zamrażarce". Ale wyzwania w pracy redaktora nie zmieniają faktu, że cyfrowa biblioteka jest wspaniałym rozwiązaniem, elementem promocji, alternatywną formą udostępniania zbiorów dla różnych grup odbiorców i dowodem, że ,,zwykła" biblioteka idzie z duchem czasu, z postępem cyfrowym.

Czy umieszczanie zeskanowanych obiektów w WMBC nie odciąga czytelników od przychodzenia do biblioteki?

Justyna Lytvyn, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Działdowie: Zamieszczanie zdigitalizowanych zbiorów w WMBC nie odciąga naszych użytkowników. Co więcej, jest często jedyną formą na zobaczenie i skorzystanie z obiektów. Stan niektórych nie pozwala na oglądanie ich w formie tradycyjnej. Zeskanowane obiekty nie ulegają zniszczeniu i mają doskonałą jakość, która oddaje wiernie wygląd tradycyjnych dokumentów. Niejednokrotnie udostępnianie zbiorów w formie cyfrowej jest jedyną możliwością na ich obejrzenie przez osoby z niepełnosprawnością lub te, które z różnych względów nie mogą pozwolić sobie na przyjazd do danej biblioteki. Dostęp cyfrowy może mieć natomiast każdy, zawsze, wszędzie i skądkolwiek. Skanowanie obiektów i umieszczanie ich w WMBC jest więc wyrazem naszej troski o same zbiory, potrzeby dzisiejszych czytelników i przyszłych pokoleń. Dzięki cyfryzacji wzrasta też wiedza na temat istnienia unikatowych zbiorów.

Czy w WMBC można prezentować wyłącznie obiekty, które należą do zasobu biblioteki?

Lucyna Werbanowska, pracownik Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kętrzynie: Kolekcja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kętrzynie jest przykładem na to, że w zasobach Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej można prezentować nie tylko obiekty, które należą do zbiorów danej biblioteki. Doskonałym tego przykładem jest kolekcja rękopisów Wojciecha Kętrzyńskiego zawierająca różnego rodzaju dokumenty, których oryginały znajdują się w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. W tej chwili rękopisy te dostępne są na stronie Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej i na stronie naszej biblioteki w zakładce „Kętrzyński w digitaliach". Obecnie w bibliotece zajmujemy się skanowaniem kilkudziesięciu kronik, pochodzących z nieistniejących już instytucji z terenu naszego miasta. Część z tych kronik została przekazana bibliotece w formie darowizny (kroniki szkół, przedszkoli, zakładów pracy), część natomiast, jak kroniki Uniwersytetu Trzeciego Wieku, została nam jedynie wypożyczona w celu digitalizacji.

Warto dodać, że właśnie dzięki takiej formie współpracy międzyinstytucjonalnej, nawet zagranicznej, biblioteka cyfrowa rozwija się najszybciej.

Anna Rau, pracownik Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie: Dzięki porozumieniu z Lwowską Narodową Biblioteką Naukową Ukrainy im. Wasyla Stefanyka oraz Zakładem Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu

WMBC wzbogaciła się o kolekcję bezcenną dla poszerzenia wiedzy z zakresu historii życia codziennego naszego regionu – zdigitalizowany zasób „Gazety Olsztyńskiej" z lat 1887-1914. Dzięki pełnemu dostępowi do ponad stu numerów jednego z najstarszych polskich periodyków naszego regionu wszyscy zainteresowani miejscową prasą przedwojenną oraz pasjonaci historii mogą poznać codzienność Warmiaków żyjących na przełomie XIX i XX w., problemy, które ich absorbowały oraz politykę i gospodarkę Prus Wschodnich, jak też ówczesnej Polski.

Przygotowanie obiektów do digitalizacji to proces trudny, skomplikowany, męczący, ale czy umieszczanie obiektów związanych z daną miejscowością lub regionem może dawać satysfakcję?

Piotr Adamczyk, dyrektor Biblioteki Publicznej w Pasłęku: Biblioteka Publiczna w Pasłęku od niedawna jest członkiem klastra Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej. Prowadzone od 2019 r. prace porządkowe oraz nad zmianami zaowocowały szerszym wykorzystaniem potencjału jaki daje biblioteczna Izba Historyczna. Prezentowane w niej obiekty to nie tylko przedmioty „przestrzenne" takie jak żelazka, monety, ceramika, skrzynie, butelki, tablice... To również różnorodne dokumenty w formie papierowej. Największym skarbem są trzy dokumenty z czerwca 1945 roku dotyczące przekazywania terenów powiatu pasłęckiego władzom polskim przez komendantury radzieckie. Od 2019 r. otrzymujemy również nowe dary, chociażby trzy egzemplarze gazety „Oberlander Volksblatt", druki związane z osadnictwem, zdjęcia, a nawet pakiet dokumentów z I połowy XIX w. Do tego doliczyć należy gromadzone w Czytelni regionalne dżs-y – ulotki, zdjęcia, gazety. Czy prezentacja ich daje satysfakcję? Oczywiście że tak, a jako historyk z zawodu muszę przyznać, że możliwość przeszukiwania cyfrowych źródeł znacznie ułatwia prace poszukiwawcze i rozszerza warsztat pracy. A dla niehistoryka? Zbiory cyfrowe to na pewno jest źródło nowych, dobrych jakościowo materiałów, czy to traktowanych jako ciekawostka, czy to służących odkrywaniu fragmentów dziejów własnej „małej ojczyzny". A umieszczanie nowych obiektów na pewno daje satysfakcję i radość z możliwości podzielenia się ciekawostkami i zbiorami ze znacznie szerszą grupą odbiorców.

Zdigitalizowane zbiory o tematyce lokalnej, a zwłaszcza przedwojenne dokumenty i mapy, budzą szczególne zainteresowanie miłośników regionu. Czy biblioteka cyfrowa to dobre narzędzie popularyzujące Warmię i Mazury, ich piękno oraz możliwości turystyczne?

Marian Jurak, prezes Zarządu Oddziału Warmińsko-Mazurskiego PTTK: Dostępność do rozmaitych materiałów w formie cyfrowej jest współcześnie najlepszą drogą do popularyzacji regionu. Nasze towarzystwo zajmuje się, zgodnie z nazwą, także krajoznawstwem. Zdigitalizowane zbiory dają możliwość dotarcia szybko i z bardzo wielu miejsc do map czy książek. Często są to wydawnictwa rzadkie, publikowane dziesiątki lat temu, więc forma cyfrowa nie tylko ułatwia do nich dostęp, ale co niezwykle ważne - służy zachowaniu drukowanych oryginałów w dobrym stanie. Mapy i książki w nowoczesnej, cyfrowej formie, to realizacja znanej myśli: „żeby te książki zbłądziły pod strzechy". Dożyliśmy bowiem tej pociechy, że można osobie zainteresowanej, np. zmianami krajobrazu w jakiejś okolicy, polecić zbiór map w wersji cyfrowej, z których skorzysta nie wychodząc z domu. Turysta z odległych stron kraju i świata może realizować swoje pasje krajoznawcze i szykować wyprawę do naszego regionu poznając stosowną literaturę w szerokim wyborze przez Internet. Tak więc biblioteka cyfrowa z pewnością służy popularyzacji regionu i jego możliwości turystycznych.

BIEG NASZ POWSZEDNI

Laudacja na część Wacława Sobaszka,
laureata „Wawrzynu" – Literackiej Nagrody Warmii Mazur,
za książkę *Spiski życiowe. Dziennik węgajcki 1982-2020*

prof. Joanna Szydłowska
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wacław Sobaszek (ur. 1956 r.) – artysta, reżyser teatralny, współtwórca Teatru Wiejskiego Węgajty.

Fot. R. Ryś

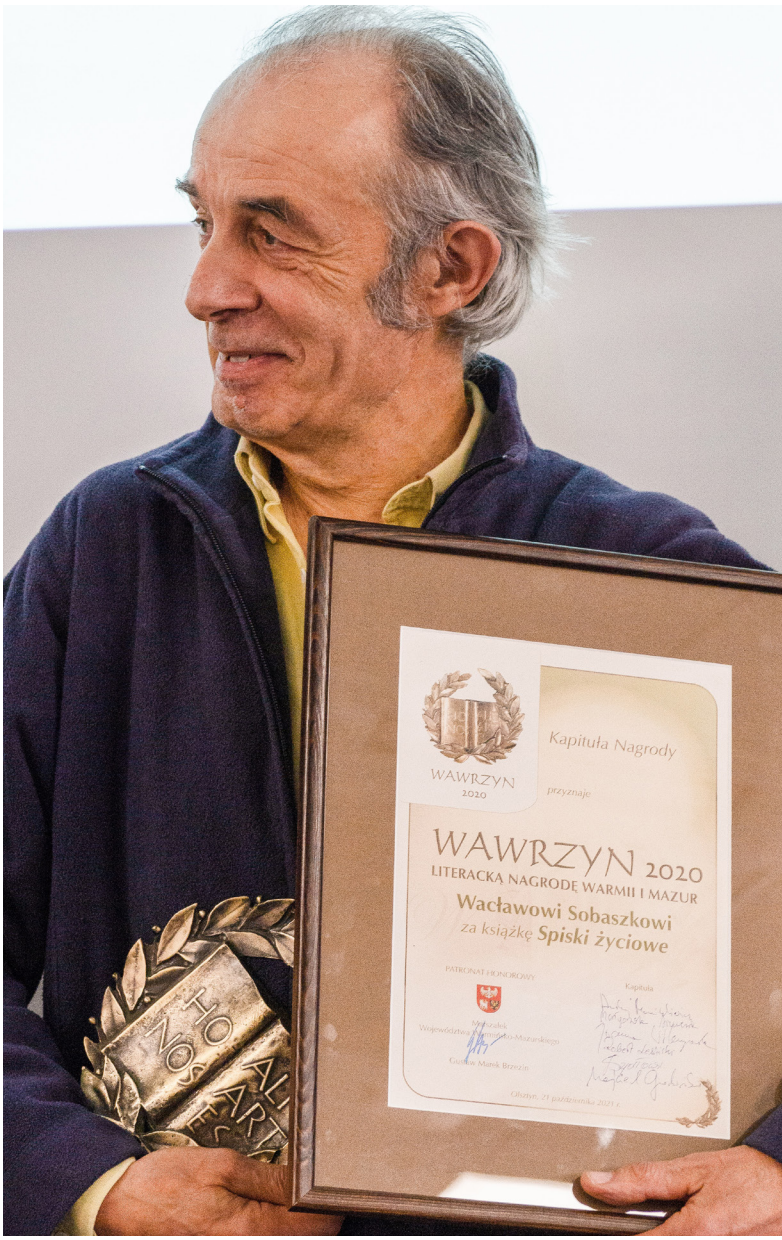

„*Natura incipit, ars dirigit, usus perficit* - natura zaczyna, sztuka kieruje, praktyka wygładza”.

Nie wiem, czy autor nagrodzonej książki zna tę łacińską sentencję, ale te słowa opisujące koegzystencję i kampatybilność różnych procesów percepcyjnych otaczającego nas świata, pomogły mi odczytać gęstą prozę Wacława Sobaszka. Ten katalog uzupełniłabym jeszcze o kategorię ruchu. Ruch w odmianie samotnych wędrówek, bieg jako określona praktyka teatralna inspirowana doświadczeniem mistrza Grotowskiego, włóczęga myśli i peregrynacje lekturowe, artystyczne *grand tour* po bezdrożach Łemkowszczyzny czy Macedonii. Bieg zbiorowy – tak niesamowicie sugestywnie utrwalony na zdjęciu w książce – ewokuje potężną energię. Ale to także rodzaj mantry, medytacji, narzędzie do rozeznania własnych emocji, oczyszczenie i odnowa. Sobaszek pokazuje nam, że możliwe jest osiągnięcie skupienia w rozedrganym i rozgadanym świecie, że jest sens walczyć o oddzielenie ważkiego od miałkiego, że wciąż możemy się doskonalić w byciu lepszym.

Spiski życiowe to dzieło otwarte, które z fragmentaryczności i niedomknięcia, ze szkicowości i polifonii formalnej czyni najwyższy atut. Wyeksponowaną w sferze tytularnej formę diariusza uzupełniają eseje i minireportaże, freski sytuacyjne i proza poetycka, wiersze, strzępy dialogów i snów, refleksje na marginesie lektur. Ta pojemność genologiczna wyraża komplikacje współczesnego świata, który olbrzymieje i multiplikuje się za sprawą nowych technologii i nowych mediów. Ryszard Kapuściński pisał swoje *Lapidaria* tak plastycznie, że czuć było zapach potu sąsiada w metrze. We frazach Sobaszka zapisany jest zapach lasu, dreszcz niespokojnego snu i ryk potężnego samca jelenia, który obwieszczając swą miłość pada pod strzałami człowieka.

Na kartach tej prozy rysuje się portret humanisty, artysty, wolnomyśliciela, który dzieli się z nami pamięcią rozpiętą na przestrzeni czterech dekad. Są więc lektury i autorytety, przemyślenia i komentarze, rewizje i sprostowania.

LITERATURA

Przycupnięte gdzieś pod Olsztynem Węgajty są *uniwersum*: przestrzenią eksperymentu artystycznego, laboratorium doświadczeń zorientowanych na wypracowanie mądrych relacji z naturą, inspirowanych ideą zaangażowania społecznego, partycypacji i współodpowiedzialności. Bardzo ciekawie wybrzmiewają partie poświęcone etycznemu wymiarowi współczesności, promocji postaw proekologicznych. Powraca też PRL – w odsłonie estetycznej szarzyzny, systemowej opresyjności i kulturowej bylejakości (fresk o podróży koleją to mistrzostwo świata); jest Solidarność jako przeżycie pokoleniowe. Tkanka opowieści dotyka też niewidzialnego: Sobaszek rozmyśla o duszy, o energii zaklętej w przedmiotach i zwierzętach, o znaczeniu snów. Ważne i nieistotne w równym stopniu składają się na naturę codzienności. Rozkoszujmy się więc każdą chwilą, bo przemija – mówi nam Sobaszek w swoich *Spiskach Życiowych*. Wszak wciąż jesteśmy w biegu.

Wacław Sobaszek w swojej wyjątkowej publikacji daje świadectwo ludziom i umysłom nieustająco czułym wobec otaczającej ich rzeczywistości. Przez czterdzieści lat tej opowieści stajemy się świadkami konsekwentnej realizacji wizji lepszego świata. Nie jest to jednak świat odrealniony, utopijny czy kulisty. To świat słuchający wszystkich tych, którzy się w nim pojawiają, świat otwarty na nowe, obce, inne. Pełen kątów i zagięć, utarczek i blizn zostawionych przez historię, ekonomię, władzę, system. To opowieść o narodzinach wyjątkowej na skalę światową idei i umoszczeniu się jej w warmińskiej wsi.

Fragment recenzji pochodzi z bloga:
regionregion.blogspot.com

CZY NA TO ZŁYM OKIEM PATRZYSZ, ŻE JA JESTEM DOBRY?

Monika Stępień
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Powiedz mi, w co wierzą utopianie wszelkich krain? Bo przecież w coś wierzą, prawda? Że człowiek jest dobry. Że szczęście nigdy się nie znuży. Że w lepszych warunkach człowiek może stać się lepszy. Że jest możliwa jednomyślność między jednostką a społeczeństwem (...). Utopie to kraje religijne – bez wiary nie istnieją. W co wierzą utopianie z północy i z południa? W samych siebie. W miejsce, w którym się znajdują. W czas, który ich uleczy. We własne nieograniczone możliwości.

Bartek Ostrowski jest mordercą. O tym karygodnym czynie dowiadujemy się już na pierwszych stronach książki *Archipelag Lewiatana*. Opisany językiem tak czystym i dynamicznym, że w momencie, kiedy ofiara pada martwa – czujemy ulgę. I choć do głowy przychodzi namiętnie powtarzane w książce zdanie: „To się nie powinno wydarzyć", stało się. Od teraz przeszłość będzie już zawsze boleśnie przyszyta do Bartka. Nie pomoże ucieczka, wyobcowanie, ukrycie się za murami klasztoru...

Dni wypełniane porządkiem liturgicznym i pracą nad rozprawą doktorską o utopii wbrew pozorom nie są nasycone pokorą i spokojem, a dyscyplina fizyczna nie przekłada się na stabilność psychiczną. Codziennie na jaw wychodzi dotkliwa prawda – ci, którzy mają w sobie zło, nigdy nie będą w stanie zaznać spokoju. To, co dajemy światu – drobne złośliwości i wielkie krzywdy, patrzenie na niego przez nasze kompleksy, poczucie tego, że jest nam coś winien, ale też niezgoda na krzywdę innych, bezradność lub niska sprawczość, popchnąć mogą nas do działań niewielkich, ale i czynów nieobliczalnych. A Bartek cynicznie przekonany jest, że życie to wojna, a poczucie winy to strata czasu. Towarzysze klasztorni także przepełnieni są mrocznymi sekretami – to społeczność, którą warunkują: osamotnienie, używki i przestępstwa.

Archipelag... wypełniają filozoficzne rozważania i realistyczne sceny. Postrzegam go jako dramat psychologiczny sprawnie dyskutujący z naszymi przekonaniami i podważający je. I to z niesamowitą precyzją słowa. Świat opowiedziany jest tak realistycznie i głęboko, że kiedy patrzymy na niego, budzi się w nas przekonanie: „to się nie powinno wydarzyć".

M. Cielecki, *Archipelag Lewiatana*, Wydawnictwo JanKa, Pruszków 2020.

ALFABET MARCINA CIELECKIEGO

Laureata „Wawrzynu Czytelników 2021” – Literackiej Nagrody Warmii Mazur, za książkę *Archipelag Lewiatana*

A ...chciałoby się zacząć od czegoś błyskotliwego, ale jeśli ma to być mój alfabet, to musi zaczynać się od...

C Cielecczyzna – przepastne pustkowie mojego ducha

D Dobro – chciałbym się do niego przyczyniać

G Grube grzbiety książek – najpiękniejszy widok

H Honor – tak, ale nie ten z odzieży patriotycznej

I Indianin – mam nadzieję, że zbladła mi twarz do końca

J Jerozolima – miasto odnajdywane we wszystkich miastach

K Kortau – zrozumieć jego historię to dzierżyć klucze do wszelkich bram Olsztyna

L *Lód* Jacka Dukaja przeczytałem kilka razy i nie mam dość

Ł Łagodność – zwłaszcza charakteru. O! Jak tego potrzebuję

M Mira – moja Żona i czytelnik idealny

O Odosobnienie – potrzebuję tego, co jakiś czas

P Piękno – zbawi świat, nie ma innego *credo*

R Rodzina – największa przygoda, jaka mi się przydarzyła w życiu

S Sztuki walki – jestem urzeczony ich śmiertelnym pięknem

Z Zazdrość – a kysz!

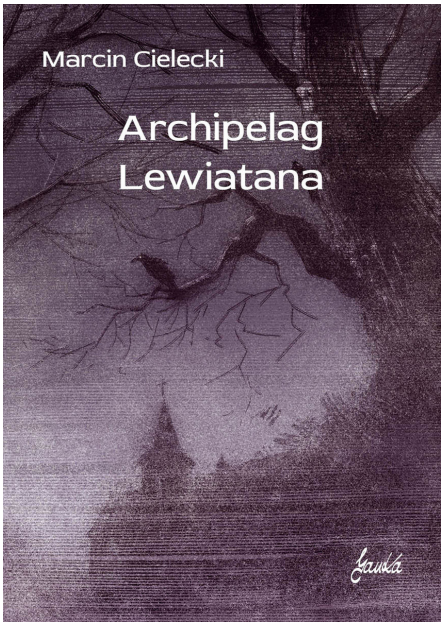

Marcin Cielecki (ur. 1979) – pisarz, nauczyciel historii i WOS-u w I Liceum Ogólnokształcącym w Olsztynie.

Fot. Ł. Jakubowski

CZARNA PRZYSZŁOŚĆ

Iwona Bolińska-Walendzik
Dział Promocji
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Projekt *LemPress* jest dobrym przykładem wykorzystania starych technik drukarskich w nowoczesnym *designie*.

Fot. I. Bolińska-Walendzik

W 2012 roku w wyremontowanej kamienicy Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej przy ul. 1 Maja 5 otwarta została Pracownia Starych Technik Drukarskich. Powstała ona na bazie Pracowni Poligraficznej Marka Gardzielewskiego, drukarza, bratanka Zygfryda Gardzielewskiego[1]. Wszystkie urządzenia potrzebne do małej tradycyjnej poligrafii zakupione zostały przez bibliotekę i stanowią obecnie cenny i unikatowy wasztat. Znajdują się w nim prasy drukarskie, gilotyna, bigówka, falcerka czy zszywarka. Maszyny mają co najmniej po kilkadziesiąt, a nawet sto lat. Jak w takich warunkach mówić o nowoczesności? Okazuje się, że można.

W PSTD prowadzimy warsztaty dla dzieci, młodzieży i dorosłych, uczymy tradycyjnych technik drukarskich, popularyzujemy dziedzictwo materialne i niematerialne regionu. Współpracujemy z Liceum Plastycznym i Wydziałem Sztuki UWM w Olsztynie. Razem robimy plakaty, pocztówki, książki artystyczne. Drukujemy utwory regionalnych poetów w serii wydawniczej *Trilinguis*. Właśnie powstaje dziewiąty zeszyt z wierszem Andrzeja Zubkowicza, laureata Nagrody „Wawrzyn Czytelników" z 2019 r. Wcześniej publikowaliśmy wiersze m.in. Marka Barańskiego, Wojciecha Kassa, Alicji Bykowskiej-Salczyńskiej czy Kazimierza Brakonieckiego.

W Pracowni realizujemy projekty popularyzujące czytelnictwo. Przygotowujemy afisze, które poprzez typograficzny kunszt zachęcają do czytania polecanych książek, autorów polskich, jak i zagranicznych. Przygotowaliśmy m.in. do projektu *LiteraTURA* wystawę *Współcześni pisarze polscy, niemieckojęzyczni, francuskojęzyczni, hiszpańskojęzyczni* czy plakaty na Przegląd Wydawnictw Regionalnych.

Przez ostatnie dwa lata realizowaliśmy w Pracowni międzynarodowy projekt typograficzny *LemPress* nawiązujący do twórczości Stanisława Lema. Do tego przedsięwzięcia zaprosiliśmy podobne pracownie z różnych stron Europy. Efektem jest wystawa plakatów zrobionych tradycyjnymi technikami drukarskimi, ale będących nowoczesnymi w formie realizacji.

Aby móc nadążać za nowoczesnością, a jednocześnie pogłębiać swoje umiejętności warsztatowe korzystamy z rożnych możliwości. Popularyzujemy PSTD w mediach społecznościowych. Na Instagramie mamy konto, którego obserwatorami są również pracownie z całego świata. Ważne też są szkolenia i tu przychodzą z pomocą programy europejskie. Udział w projekcie *Tak możemy... w bibliotece*[2] w ramach programu *Erasmus+* był okazją by wzbogacić swój warsztat i móc przekazywać wiedzę i umiejętności.

Program *Erasmus+* umożliwił mi wyjazd do Bielefeld do pracowni Koboldpresse prowadzonej przez Mariusa Kuklika. Symbolem tej pracowni jest Kobold (z niem. chochlik). Możliwość wyjechania do Niemiec i przyjrzenia się pracy w innych warunkach, poznanie nowych narzędzi, sposobów pracy z użytkownikami, to wartości bezcenne, które procentują w naszych działaniach i pozwalają nam poszerzać naszą ofertę, nasze horyzonty. Efektem projektu były m.in. *Świąteczne warsztaty typograficzne* prowadzone dla bibliotekarzy z regionu oraz mieszkańców Olsztyna. Okazuje się też, że tradycyjne techniki drukarskie są bardzo na czasie. Po zachwycie możliwościami komputeryzacji przyjemnie jest przygotować jakąś pamiątkę czy prezent własnoręcznie.

1 Zygfryd Gardzielewski (1914-2001) – grafik i typograf, pracownik Toruńskich Zakładów Graficznych, autor kroju czcionek zwanego antykwą toruńską.

2 Projekt *Tak możemy... w bibliotece* współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej *Erasmus+*

DOKUMENTY ŻYCIA SPOŁECZNEGO ŚWIĘTUJĄ

(opowieść autobiograficzna)

Anna Rau
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Nietrudno przypuszczać, nawet wnioskując na podstawie charakteru samego zasobu dokumentów życia społecznego, iż WBP w Olsztynie sporadycznie zbierała je od początku swego istnienia – jakkolwiek oficjalny początek stałego procesu powiększania tego zbioru zaistniał w latach 70. XX wieku. Regularnie, po nawiązaniu współpracy z olsztyńskimi instytucjami oraz pozyskując dary od użytkowników biblioteki, kolejni bibliotekarze budowali – obok zasobu książkowego, czasopiśmiennego, a w kolejnych czasach – płytowego, nutowego, ikonograficznego, filmowego, cyfrowego – kolekcję druków ulotnych i zbiorów specjalnych. Zbiory biblioteczne jednak nie istnieją same w sobie ani same dla siebie. Najlepiej w ich imieniu może przemawiać ten, kto się nimi opiekuje...

Zajmuję się tą żywą, stale i w zatrważającym tempie powiększającą się kolekcją – tak zróżnicowaną formą i treścią, tak bardzo wymagającą od prowadzącego systematyczności i daru organizacji, jak również w obecnych czasach kreatywności, od 13 lat. Na początku nie wiedziałam, jak podchodzić do tej przerażającej, gdyż liczącej wówczas 60 tysięcy, gromady prospektów, reklam, programów imprez, rozkładów jazdy, plakatów, ulotek, zaproszeń, cenników, katalogów, książek adresowych i telefonicznych, druków propagandowych, klepsydr, formularzy, ankiet, wzorów dokumentów, rękopisów – a także zdjęć, plakietek, dokumentów elektronicznych i obiektów (czyli np. statuetek). Cała ta czereda umieszczona była w jednakowych białych teczkach, a te – w identycznych białych pudełkach

Oryginał pisma do Redakcji „Warmii i Mazur” z kolekcji dokumentów życia społecznego WBP w Olsztynie.

Apel zawieszony został w nr. 3 s. 29 „Biblioteki”!

ZS/3/73

19 stycznia 73

Redakcja
"Warmii i Mazur"
w Olsztynie

Uprzejmie prosimy o zamieszczenie na łamach Waszego Miesięcznika następującej informacji:

"Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie powołała w roku 1972 dział Zbiorów Specjalnych, którego zadaniem jest także gromadzenie dokumentów życia społecznego, wytwarzanych w Olsztynie.

Dokumenty te służą często tylko doraźnym celom i nie są przeznaczone do sprzedaży. Wartość ich dla badaczy przeszłości miasta i województwa będzie z pewnością ogromna. Wielu dokumentów wytwarzanych w Olsztynie w okresie powojennym nie można już obecnie zdobyć.

Jednym z głównych celów powołanego do życia działu jest więc zapobieganie rozpraszaniu tych dokumentów a następnie udostępnianie ich osobom zainteresowanym.

Zwracamy się przeto do wszystkich instytucji, organizacji społecznych i młodzieżowych, stowarzyszeń, towarzystw, związków, przedsiębiorstw, zakładów pracy, a także i do osób prywatnych będących w posiadaniu takich dokumentów o nadsyłanie ich na adres: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, Dział Zbiorów Specjalnych, 10-950 Olsztyn 1, ul. Stare Miasto 33.

Poniżej podajemy wykaz niektórych typowych dokumentów życia społecznego mogący służyć pomocą przy ich wyborze:

1. Afisze
2. Cenniki
3. Ekslibrisy
4. Foldery
5. Fotografie
6. Jednodniówki
7. Katalogi wystaw
8. Koperty z okolicznościowymi datownikami do roku 1971
9. Miniaturki okolicznościowe
10. Plakaty
11. Programy /estrad, imprez kulturalnych, sportowych, kin, orkiestry symfonicznej, teatralne/
12. Proporczyki
13. Prospekty /handlowe, reklamowe, turystyczne/
14. Regulaminy /bhp, konkursów porządkowe, pracy, p.pożarowe, racjonalizatorstwa, sanitarne, współzawodnictwa/
15. Rozkłady jazdy /PKP i PKS/
16. Sprawozdania działalności
17. Statuty.

DYREKTOR
mgr Zofia Kickiska

archiwizacyjnych i wyglądała strasznie nudno. Oczywiście ktoś mógłby powiedzieć, że zbiór biblioteczny nie musi być zabawny, zwłaszcza dla bibliotekarza, ale naprawdę trudno jest pracować z czymś, co przypominało nieskończone szeregi bliźniąt jednojajowych. Próba zrobienia porządku w tym zasobie metodą „wszystko jednocześnie" nie była zbyt fortunnym pomysłem (przed czym też w ten sposób ostrzegam), natomiast wydobycie części dżs-ów na zewnątrz oraz podział na formy – już tak. Uatrakcyjnienie pudełek ikonografią, jakkolwiek czasem spotykało się z różnym odbiorem, również pomogło mi po prostu polubić ten dziwny zasób. Okazało się wkrótce, że wielu bibliotekarzy z różnych miejscowości Warmii i Mazur również chciało zbierać dżs-y, albo już je nawet zbierało, albo „miało po przodkach", natomiast kompletnie nie wiedziało, jak je przechowywać, usystematyzować w jakimś układzie, jak też jak udostępniać. Ja również się tego uczyłam, ale na organizmie żywym dżs-ów, gdyż wówczas zbiory specjalne nie były tak modne, jak obecnie i niespecjalnie można było znaleźć jakieś szkoleniowe formy wsparcia w tym zakresie, poza tymi nawiązującymi do ujęcia klasycznego. O tym też opowiadałam na kolejnych szkoleniach – o własnym doświadczeniu i praktyce. Czasem również dżs-y pojawiały się w jakichś wpisach, na blogu regionalnym lub na Fejsbuku WBP, i tak się toczyło życie. Wszystko zmieniło się – jak na całym świecie – właściwie przez COVID-19... Podczas narodowego *lockdownu* bibliotekarze z Pracowni Regionalnej pracowali w domach i ten czas – prócz powiększania baz zdalnie o kolejne opisy dżs-ów – był idealnym okresem na pisanie książki... W ciągu pół roku powstał więc poradnik o tym, jak skutecznie i efektywnie zajmować się zasobem dżs-ów (choć i ci, którzy dopiero chcieliby zgromadzić pierwsze sztuki i po prostu zaczynaliby od zera, również mogliby zyskać na lekturze). Na sam koniec 2020 roku

po redakcji tekstów i sesji zdjęciowej wykonanej dżs-om przez kierowniczkę Pracowni Anitę Romulewicz oraz po świetnym składzie, którym się zajęła kierownik Promocji WBP Iwona Bolińska-Walendzik, ukazały się *Dżs-y dla praktyków*. I jak się okazało, choć świat dotąd tego nie wiedział, to właśnie tej książki potrzebował: nakład błyskawicznie został wyczerpany, a wywiadom i autografom nie było końca. Promocja poradnika odbyła się w styczniu 2021 roku – z udziałem wspaniałej moderatorki spotkania na platformie ZOOM, kierownik Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Anny Gromkowskiej. Chwała olsztyńskich dżs-ów stała się sprawą ogólnopolską, gdyż wkrótce potem mogłam o nich opowiedzieć bibliotekarzom z województwa lubuskiego w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze, a i Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Poznaniu zechciała poznać zasoby Olsztyna oraz posłuchać o ich organizacji. To właśnie też dokumenty życia społecznego przyczyniły się do pojawienia się w mojej bibliotecznej karierze dwóch tytułów – Bibliotekarza Roku 2019 przyznawanego przez WBP w Olsztynie oraz Talentu Roku 2021 Fundacji Pro Kultura i Sztuka w Olsztynie. Dżs-y oczywiście nie spoczęły na laurach i z dumą prezentują się na kolejnych szkoleniach (w 2022 r. m.in. podczas zaplanowanych już cyklicznych spotkań poświęconych określonym formom). Widać, że ten dziwny zasób WBP w Olsztynie (przypomnijmy, dżs-y to na przykład etykiety od produktów regionalnych...) teraz jakby sam frunął na paralotni własnej niezwykłości. Co będzie dalej? - nie wie żaden bibliotekarz. Sądzę jednak, że nikt przed 10 laty, nawet my same w Pracowni Regionalnej, nie przewidziałby, że nasze małe dżs-y będą znane w całej Polsce, że będą o nich mówić podczas ogólnopolskiego spotkania organizowanego przez Bibliotekę Narodową, a sam zasób osiągnie prawie 40 tysięcy.

Fot. A. Romulewicz

10 z 70

Maria Jończyk-Zegler
„Piątka" – Biblioteka Dzieci i Młodzieży
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Gdyby dziesięć lat temu, ktoś nam, bibliotekarkom, powiedział, że w bibliotece będziemy robić takie rzeczy i korzystać z takich narzędzi, to niewątpliwie patrzyłybyśmy na niego, jak na przybysza z kosmosu. Ale po kolei, choć w telegraficznym skrócie, wszak nowe czeka!

W drugiej połowie 2010 r. w oddziale dla dzieci i młodzieży WBP w Olsztynie rozpoczęły się wielkie przygotowania do przeprowadzki. Wkrótce bowiem miała rozpocząć się rewitalizacja budynku przy ul. 1 Maja 5, więc trzeba było „przenieść" wszystkie zbiory do nowej siedziby przy ul. Żołnierskiej 11 C. Ten „chwilowy" pobyt (zakładano, że po dwóch latach wrócimy) trwał lat osiem. W tym czasie wydarzyło się wiele, a zobrazować można to za pomocą słów śpiewanej przez Marka Grechutę piosenki *„Tyle było dni, do utraty sił, do utraty tchu, tyle było chwil"* (uff!). Rzucone na głęboką wodę, bo tak to właśnie wyglądało, starałyśmy się przekonać naszych użytkowników do zaakceptowania i polubienia nowego miejsca. Dotarłyśmy również do nowej grupy odbiorców, która poszerzyła naszą rodzinę biblioteczną.

Trzeba też wspomnieć o poszerzeniu oferty zbiorów, czyli zakupach gier planszowych, które wówczas przeży-

wały swój renesans i znalazły swoje liczne grono odbiorców w bibliotece. Pojawiły się również karty teatrzyku Kamishibai, zwiększając atrakcyjność spotkań z literaturą podczas naszego cyklu „Podróże literackie", później przemianowanego na „Popołudnie w Piątce" i cieszącego się nieustannie dużą popularnością. Mając na uwadze okoliczne sąsiedztwo bloków wielorodzinnych i mieszkających w nich rodzin z małymi dziećmi, zaproponowałyśmy „Zakątek Dobrej Zabawy". Było to dla nas spore wyzwanie. Poprowadzenie zajęć dla grupy dzieci w wieku 2-3 lat (oczywiście przy wsparciu i współuczestnictwie rodziców lub opiekunów), dla których udział w zupełnie nowym miejscu i w otoczeniu nieznanych jeszcze osób, cóż - był to sprawdzian odwagi dla wszystkich!

W ostatnich 10. latach odkryłyśmy w sobie wiele talentów. Zaczęłyśmy „pojawiać się" w Internecie – powstała strona internetowa działu (2011), blogi: *Książka z autografem* (2014) oraz *Okiem Piątki* (2015), dołączyłyśmy również do serwisu społecznościowego Facebook (2017). Obecność „Piątki" w Internecie to niewątpliwie ważne narzędzie w naszej pracy. Bez tego na pewno nie udałoby się nam dotrzeć do tak szerokiego grona odbiorców indywidualnych, ale również do instytucji – przedszkoli, szkół, świetlic terapeutycznych, placówek dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, a jednocześnie zaprezentować tu wszystkich naszych działań. Pojawiały się coraz to nowe wyzwania: tworzenie filmów poklatkowych, nauka kodowania i programowania. Zanim zaczęłyśmy uczyć dzieci, musiałyśmy same się tego nauczyć. Nie będziemy ukrywać, że czasem prosiłyśmy o konsultacje nasze dzieci lub ich kolegów. To w myśl zasady – bądź kreatywny!

Po raz trzeci zmiana siedziby „Piątki" miała miejsce również jesienią. 15 października 2018 r. odbyło się uroczyste otwarcie nowego skrzydła Biblioteki przy ul. 1 Maja 5 (hurra!), gdzie w nowocześnie zaaranżowanej przestrzeni

Fot. A. Romulewicz

stała się miejscem spotkań literacko-edukacyjnych. Tu odbywają się zajęcia, podczas których korzystamy z tradycyjnych materiałów (kredki, farby, plastelina) oraz współczesnych narzędzi (podłoga interaktywna, roboty Photon, gogle VR). Współpraca z Goethe-Institut w Warszawie umożliwiła nam urozmaicenie oferty - utworzenie *Digital Kids – plac zabaw w przestrzeniach cyfrowych*. Organizujemy konkursy: literackie i literacko-plastyczne, spotkania wakacyjne i w okresie ferii.

Cóż można jeszcze dodać do tego kalejdoskopu zmian, które w telegraficznym skrócie opisuję? Po raz kolejny przychodzą mi na myśl słowa wspomnianej na początku piosenki, której refren sparafrazuję następująco – ważne są wszystkie te dni, które już znamy i te, które jeszcze przed nami.

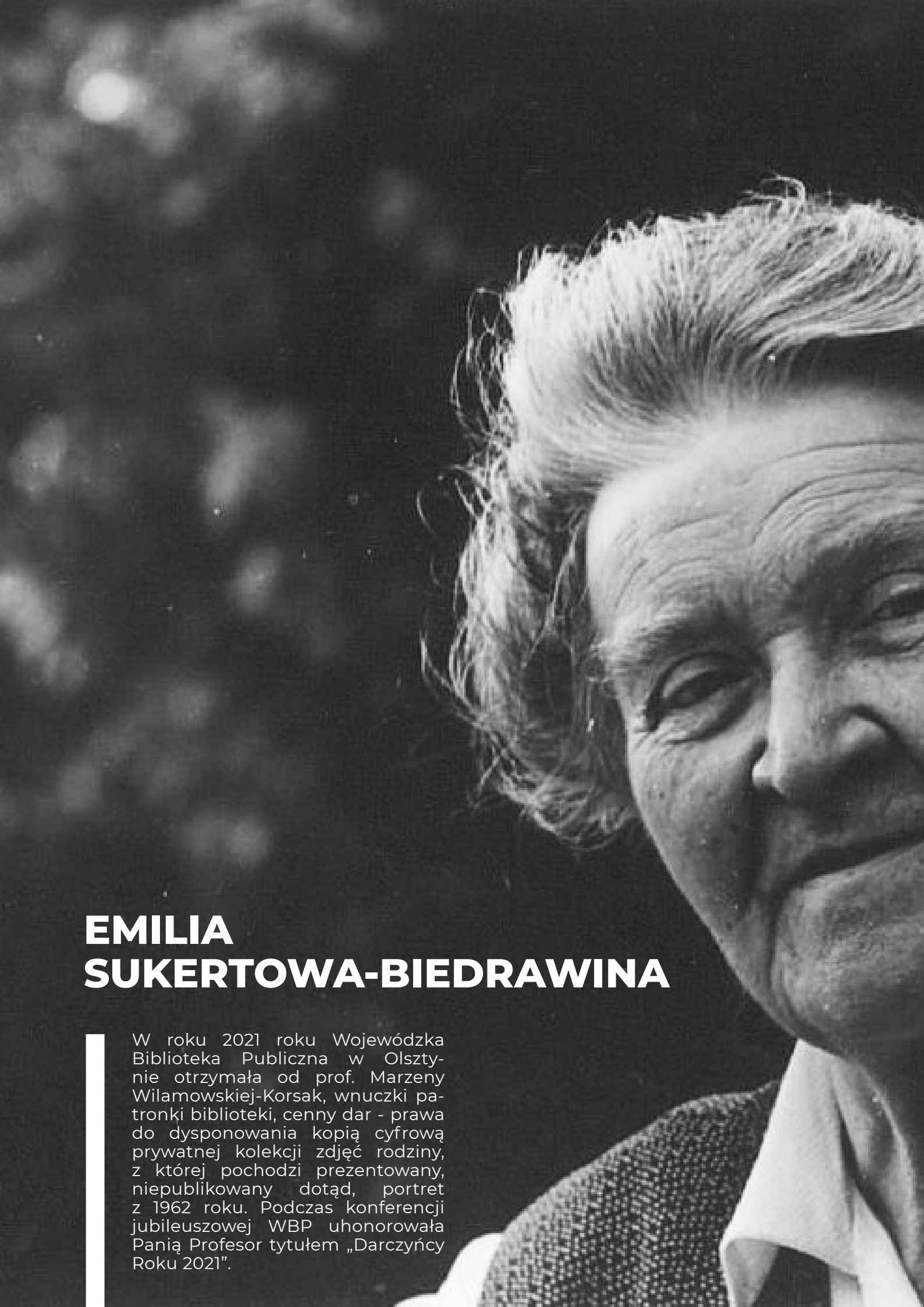

EMILIA SUKERTOWA-BIEDRAWINA

W roku 2021 roku Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie otrzymała od prof. Marzeny Wilamowskiej-Korsak, wnuczki patronki biblioteki, cenny dar - prawa do dysponowania kopią cyfrową prywatnej kolekcji zdjęć rodziny, z której pochodzi prezentowany, niepublikowany dotąd, portret z 1962 roku. Podczas konferencji jubileuszowej WBP uhonorowała Panią Profesor tytułem „Darczyńcy Roku 2021”.

OD KALININGRADU DO ERASMUSA

O współpracy międzynarodowej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie

Emilia Woronowicz
Dział Analiz i Współpracy z Regionem
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Fot. M. Lenova

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie ma długą i ciekawą historię współpracy międzynarodowej. Przez lata nasi bibliotekarze nabywali doświadczenia i zdobywali wiedzę dzięki kontaktom z różnymi instytucjami z innych krajów. Współpraca ta miewała różne oblicza – od spotkań grup pracowników, poprzez realizację wspólnych projektów, aż do indywidualnych zagranicznych mobilności olsztyńskich bibliotekarzy.

Początki współpracy międzynarodowej sięgają działalności WBP jeszcze w czasach PRL-u. Od roku 1973 do połowy lat 90. bibliotekarze z Olsztyna organizowali spotkania merytoryczne z partnerami z obwodu kaliningradzkiego, w ramach których odbyły się wymiany grup bibliotekarskich[1].

Zmieniające się uwarunkowania polityczne i gospodarcze pozwoliły bibliotece na rozszerzenie współpracy międzynarodowej również o państwa położone na zachód od Polski. W latach 90. WBP w Olsztynie podjęła współpracę z Martin-Opitz-Bibliothek w Herne (Niemcy) i kontynuowała ją przez wiele lat w zakresie informacji bibliograficznej i wymiany wydawnictw, a następnie organizując wspólne projekty i wydarzenia. W 1998 roku WBP w Olsztynie wzięła udział w międzynarodowym programie *PLACCAI – Public Libraries as Centres for Culture and Information* (pol. *Biblioteki publiczne jako centra kultury i informacji*). Duże wrażenie na bibliotekarzach biorących udział w programie wywarły wizyty w szwedzkich placówkach, w których już wtedy prowadzono komputerowe katalogi oraz rejestrację wypożyczeń[2].

Jeszcze przed wejściem Polski do Unii Europejskiej WBP w Olsztynie została partnerem sieci i koordynatorem na Polskę *Europejskiej Sieci Doskonalenia PULMAN* dla bibliotek, muzeów i archiwów. Jej celem było stymulowanie i promowanie polityki tworzenia społeczeństwa informacyjnego przyjaznego użytkownikowi[3]. Natomiast w 2003 roku rozpoczęto realizację projektu *Regionalna Informacja w Internecie* we współpracy z Centralną Biblioteką Bornholmu (Dania) i Kaliningradzką Regionalną Uniwersalną Biblioteką Naukową (Rosja). W ramach projektu prowadzone były szkolenia i kursy komputerowe przez trenerów duńskich i polskich w Polsce i Kaliningradzie. Udaną współpracę kontynuowano w latach 2004-2005 przy realizacji projektu *Sieć partnerstwa i sieć informacji o Unii Europejskiej na obszarach wiejskich w regionie Warmii i Mazur*.

W 2007 roku wraz z Centralną Biblioteką Bornholmu i Państwową Biblioteką Obwodową w Równem (Ukraina) WBP przystąpiła do projektu *Realizujemy prawo do informacji*. Bibliotekarze WBP w Olsztynie pomagali zorganizować sieć publicznych punktów dostępu do Internetu (*PIAP*) w bibliotekach publicznych miasta Równe i okolic oraz przeprowadzili cykle szkoleń.

1 R. Ławrynowicz, *Europejska współpraca Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie*, [w:] *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej Chorzów, 26-28 kwietnia 1999 r.*, Warszawa 1999, s. 142.

2 Tamże, s. 144.

3 J. Wołosz, *Europejska Sieć Doskonalenia PULMAN dla bibliotek, muzeów i archiwów* [w:] „Bibliotekarz" 2001, nr 12, s. 21.

Kolejnym udanym projektem realizowanym we współpracy z Centralną Biblioteką Bornholmu był *Z Danii do Polski – transfer wiedzy i doświadczeń zawodowych*. Skorzystało z niego 30 bibliotekarzy z Warmii i Mazur, którzy na zakończenie projektu przygotowali koncepcje nowych usług dla czytelników w swoich bibliotekach.

W latach 2007-2008 wspólnie z Biblioteką Publiczną w Taurogach (Litwa) i Regionalną Uniwersalną Biblioteką Naukową w Kaliningradzie (Rosja) WBP w Olsztynie zrealizowała projekt *Internetowy Festiwal Literacki: Euroczytanie 2007*. Dzięki niemu zapoczątkowano nowe powiązania kulturalne między tymi trzema krajami.

W czerwcu 2009 roku odbyło się uroczyste otwarcie Biblioteki Niemieckiej dzięki współpracy z Goethe-Institut, organizacją zajmującą się popularyzacją niemieckiej kultury i języka. Biblioteka Niemiecka do dziś zapewnia osobom niemieckojęzycznym dostęp do książek oraz materiałów poświęconych kulturze niemieckiej.

Dzięki współpracy z Ambasadą USA w Warszawie w 2011 r. WBP w Olsztynie otworzyła Centrum Kultury i Informacji „Ameryka w twojej bibliotece”[4]. Centrum zapewnia bezpłatny dostęp do komercyjnych baz danych, umożliwia korzystanie z kolekcji anglojęzycznych książek, a także udział w wydarzeniach kulturalnych poświęconych Stanom Zjednoczonym Ameryki.

W 2010 r. wspólnie z Biblioteką Narodową Norwegii zrealizowano projekt *Biblioteki w społeczeństwie wiedzy – strategie dla przyszłości*. W jego ramach dwoje pracowników WBP w Olsztynie pojechało do Norwegii na wizytę studyjną. Współpracę z Norwegami kontynuowano w 2013 roku podczas realizacji projektu *Biblioteka miejscem spotkań wielu kultur*. Bibliotekarze z Warmii i Mazur mieli możliwość współpracy z bibliotekarzami norweskimi, którzy podzielili się swoją wiedzą i praktyką w pracy z imigrantami i mniejszościami kulturowymi. Współpracę kontynuowano w latach 2015-2016.

Na długo w pamięci olsztyńskich bibliotekarzy zapisał się rok 2017, w którym odwiedziły naszą bibliotekę liczne grupy gości z innych krajów. W lipcu i w sierpniu do WBP przyjeżdżały duże grupy gości z Turcji, Francji i kilku krajów Afryki. Byli wśród nich zarówno bibliotekarze, jak i samorządowcy. Jesienią 2017 r. odbyły się wizyty grup bibliotekarzy z Moskwy i z Ukrainy.

W roku 2018 WBP w Olsztynie została partnerem międzynarodowej konferencji „Library for education of smart society” w Kłajpedzie. Dyrektor Andrzej Marcinkiewicz zaprezentował na niej referat na temat działalności WBP w Olsztynie. W tym samym roku Adrianna Walendziak, zastępca dyrektora WBP w Olsztynie (wówczas kierownik Działu Analiz i Współpracy z Regionem) wygłosiła referat podczas seminarium dla czeskich bibliotekarzy w Pradze ph. „Czy już masz swój klub czytelniczy?”.

Przedsięwzięciem otwierającym nową drogę do współpracy i kontaktów międzynarodowych, stał się zainicjowany w 2019 roku projekt *Tak możemy... w bibliotece*. Dzięki środkom zapewnionym przez Unię Europejską w ramach programu *Erasmus+* grupa bibliotekarek WBP w Olsztynie nie tylko znacząco zwiększyła swoje kompetencje w zakresie języka angielskiego, ale wzięła też udział w indywidual-

4 E. Mazgal, *Ameryka została otwarta*, [w:] „Gazeta Olsztyńska”, 2012, nr 136, s. 4.

Fot. A. Piacquadio

nych mobilnościach do Czech, Grecji, Niemiec, Słowenii i Węgier.

Współpraca międzynarodowa w ramach *Erasmus+* będzie kontynuowana w kolejnych latach pod nazwą *Akredytacja*. Środki przydzielane na kolejne 6 lat będą wspierały wszystkich bibliotekarzy województwa warmińsko-mazurskiego chętnych do udziału w zagranicznych wyjazdach.

Niemniej ważną częścią działań bibliotekarzy WBP w Olsztynie w zakresie współpracy międzynarodowej są publikacje artykułów i tekstów w obcojęzycznych pismach, np. w „Masurische Storchenpost" czy wydawnictwie zbiorowym Muzeum Regionalnego w Kownie (Litwa). W WBP w Olsztynie odbywały się też wystawy o międzynarodowym charakterze. Wśród nich warto wymienić wystawę prac w ramach międzynarodowego projektu typograficznego *LemPress 2020* czy wystawę Olsztyńskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Bretanii i Francji „Amitié": *Bretania w obiektywie »Amitié« - przyjaźń ponad granicami*.

Podsumowując ostatnie 70. lat naszej działalności, można powiedzieć z całą pewnością, że Wojewódzka Biblioteka Publiczna nie byłaby dziś w tym samym miejscu, gdyby nie międzynarodowa współpraca. Dążąc do unowocześnienia i podnoszenia swoich kompetencji olsztyńscy bibliotekarze nie wahali się nawiązywać kontakty zarówno zza wschodniej, jak i zachodniej granicy. Lata sukcesów pokazały, że ta wielokierunkowość była dobrym rozwiązaniem. WBP w Olsztynie stała się instytucją, która nie tylko stale się rozwija i wprowadza nowoczesne rozwiązania, ale też wspiera i dzieli się doświadczeniem z mniejszymi bibliotekami – zarówno w zakresie lokalnym, jak i również krajowym i międzynarodowym.

OD FISZEK DO PIKSELI

Ewolucja techniczna Bibliografia Warmii i Mazur

opracowanie: **Małgorzata Skowrońska, Anna Wysocka**
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

1945-1955

Na rok 1945 datuje się pochodzenie najstarszych materiałów zamieszczonych w pierwszym tomie *Bibliografii Mazur i Warmii*. Systematyczną pracę w latach 50. rozpoczyna Emilia Sukertowa-Biedrawina z Instytutu Mazurskiego.

1961

Prace bibliograficzne przejmuje Dział Informacyjno-Bibliograficzny Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, którym kieruje Tamara Wajsbrot.

1983-1989

Zespół kontynuuje prace pod kierunkiem Bożeny Wasilewskiej. Rozpoczyna się **automatyzacja**. Dotychczas notowane na fiszkach opisy bibliograficzne od teraz zapisywane są w pierwszym programie komputerowym ISIS. Udostępniane są offline, wyłącznie na stanowiskach w bibliotece.

2001-2005

Następuje zmiana programu na MAK i formatu danych na MARC21. Zastosowanie w opisach haseł Biblioteki Narodowej umożliwia bieżącą prezentację baz **na stronie internetowej**. Nawiązana zostaje współpraca z bibliotekami powiatowymi i gminnymi. Celem zespołu jest kompleksowe dokumentowanie piśmiennictwa o regionie.

2007-2008

Ukazuje się pierwsze zestawienie bibliograficzne w formie **plakatu z QRkodem**. Najstarsze komputerowe bazy bibliografii zostają przystosowane do **udostępnienia online**. Następuje digitalizacja wszystkich bibliografii drukowanych, które od teraz oglądać można w **Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej**.

2016-2017

Pod kierunkiem Anity Romulewicz zespół wydaje pierwszą **elektroniczną wersję** bibliografii Warmii i Mazur. Ponadto wszystkie nowości książkowe o Warmii i Mazurach czytelnicy mogą śledzić na specjalnej stronie: **wbp.olsztyn.pl/regionalia**

2019

Zespół Bibliografów Regionalnych Warmii i Mazur tworzą pracownicy 22 bibliotek. Tylko w ciągu ostatnich 10 lat *Bibliografię Warmii i Mazur* na stronie internetowej odwiedziło ponad 146 tys. użytkowników. W najstarszej bibliografii zebrane zostały artykuły z około 40 tytułów gazet wydanych w 1945 roku. W bibliografii z 2021 roku periodyków było już trzy razy więcej.

2020-2021

WBP w Olsztynie jest gospodarzem XXXVIII Ogólnopolskiej Konferencji Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej z udziałem bibliotekarzy z całego kraju. Spotkanie dotyczy **marketingu** regionalnych baz danych i wiedzy o regionie oraz jest okazją do wymiany doświadczeń.

CO? GDZIE? KIEDY?
W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH

O internetowej bazie *Wydarzenia bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego*

Emilia Woronowicz
Dział Analiz i Współpracy z Regionem
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Fot. M. Stępień

W bibliotekach publicznych naszego województwa nie brakuje ciekawych spotkań autorskich, warsztatów, szkoleń, wystaw i innych atrakcji kulturalnych, jednak do tej pory nie było jednego miejsca, które koncentrowałoby w sobie wszystkie informacje o nich. Na szczęście to już przeszłość.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie w 2021 r. wyszła z zupełnie nową ofertą internetowej bazy wydarzeń, którą współtworzą wszystkie biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego. Idea powstania jednej, wspólnej przestrzeni w sieci dla bibliotek regionu od dawna krążyła po głowach bibliotekarzy. Z okazji 70-lecia działalności WBP w Olsztynie udało się ten pomysł zrealizować.

Przygotowania do stworzenia bazy internetowej na serwerze WBP w Olsztynie trwały od 2020 r. W procesie jej udoskonalania brały udział biblioteki szczebla powiatowego z terenu województwa we współpracy z twórcą bazy – Krzysztofem Tkaczem, kierownikiem Działu Automatyzacji Procesów Bibliotecznych WBP w Olsztynie. Przedsięwzięcie zrealizowano dzięki dotacji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i współpracy z Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w ramach projektu *Nie siedź – sieciuj!*

W grudniu 2021 r. baza ruszyła pod nazwą *Wydarzenia bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego*. Wszyscy zainteresowani użytkownicy znajdą w niej informacje dotyczące aktualnych propozycji kulturalnych bibliotek publicznych naszego regionu. Od teraz dotarcie do informacji co, gdzie i kiedy dzieje się w nich będzie łatwiejsze niż kiedykolwiek.

Każda biblioteka publiczna z województwa warmińsko-mazurskiego, poprzez zdalny dostęp do bazy, może samodzielnie zamieścić zaproszenia do udziału w organizowanych przez nią najnowszych spotkaniach autorskich, zajęciach, szkoleniach, konkursach, wystawach i innych atrakcjach. Informacje zamieszczane przez biblioteki podlegają moderacji przez odpowiednią bibliotekę powiatową. Dzięki bazie umożliwiamy bibliotekarzom dotarcie nie tylko do własnych czytelników, ale i do wszystkich innych osób zainteresowanych wydarzeniami kulturalnymi w województwie.

Zachęcamy wszystkie biblioteki publiczne z regionu do upubliczniania informacji o bazie wydarzeń i zapraszania do korzystania z niej pod adresem https://wydarzenia.wbp.olsztyn.pl

Baza wydarzeń bibliotek publicznych

FUNKCJE CZYTELNI W „NOWYCH" CZASACH

Izabela Frąckowiak
Czytelnia
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

W 2021 roku minęła 70. rocznica otwarcia WBP w Olsztynie. W tym czasie nastąpił ogromny postęp technologiczny, zmieniły się oczekiwania i potrzeby osób korzystających z usług publicznych, w tym bibliotek. Do tradycyjnych odbiorców Czytelni WBP w Olsztynie – osób pracujących, studentów, licealistów oraz seniorów – w ostatnich latach dołączyła kolejna grupa użytkowników – obcojęzyczni studenci olsztyńskich uczelni. Mając na względzie różnorodność naszych odbiorców i ich wymagań Czytelnia stała się miejscem, w którym tradycja łączy się ze współczesnością. Zasób gromadzonych i udostępnianych zbiorów został dostosowany do potrzeb odwiedzających nas czytelników. Wprawdzie w Czytelni są nadal wydawnictwa zabytkowe (zbiory XIX wieczne), ale głównie udostępniamy zbiory współczesne dla szerokiego kręgu odbiorców. Czytelnicy do dyspozycji mają książki drukowane (możliwość wykonania kopii kserograficznych, zdjęć, skanów materiałów z funkcją OCR), dokumenty elektroniczne, zasoby Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Cyfrowej, Academiki i innych baz cyfrowych – w tym z zasobami anglojęzycznymi. Ważnym elementem kolekcji są również czasopisma tradycyjne i na nośnikach elektronicznych. Użytkownicy mogą korzystać ze stanowisk komputerowych, pracować z własnym sprzętem na bibliotecznym WiFi lub w zaciszu domowym – wcześniej pobierając od bibliotekarza kod dostępu do platformy IBUKLibra. Zmieniające się potrzeby społeczne zmobilizowały nas również do przearanżowania samej przestrzeni Czytelni: dziś do dyspozycji Użytkowników mamy pokój pracy grupowej, pokój pracy cichej oraz miejsca z wygodnymi kanapami i fotelami, przygotowane specjalnie pod potrzeby osób, które chcą przyjemnie spędzić czas w bibliotece, odstresować

się, poczytać kolorową prasę, komiksy, wydawnictwa poradnikowe i albumowe, spotkać się z przyjaciółmi, zagrać w gry planszowe lub napić się kawy.

Warto zauważyć, że obecnie Czytelnia WBP w Olsztynie nie jest tylko przestrzenią do nauki i czytania. Mamy ofertę kulturalną i edukacyjną dla różnych grup użytkowników: *Rozciąganie mózgu, czyli pamięć doskonała*, *Zagraj z nami w gry bez prądu*, spotkania Podróżniczego Klubu Południk i Dyskusyjnego Klubu Książki, zajęcia *Włącz drugi obieg* (o wydawnictwach, które ukazały się poza oficjalnym rynkiem wydawniczym w latach 1976-1990), warsztaty fotograficzne, spotkania wokół nauki j. angielskiego, czy inne akcje przygotowywane specjalnie z myślą o naszych użytkownikach. Przykładami takich udanych akcji są *Plantcrossing – wymiana roślin w bibliotece* oraz zabawy typu *escape room*, które cieszyły się nie tylko dużym zainteresowaniem użytkowników, ale także lokalnych mediów, które pomagają nam dotrzeć z informacją o naszej działalności do jeszcze większej grupy mieszkańców.

W ciągu ostatnich lat zmieniły się również formy rejestracji odwiedzin, wykorzystania poszczególnych stref i udostępnień zbiorów – zniknęły bardzo nielubiane przez użytkowników „zeszyty odwiedzin i wykorzystanych zbiorów", w zamian mamy elektroniczne liczniki przy wejściu do Czytelni oraz czytniki kodów kreskowych, którymi czytelnicy sami rejestrują wykorzystane czasopisma. Intensywnie wykorzystujemy również media społecznościowe – dzięki nim i usługom online byliśmy w stanie działać i pomagać naszym użytkownikom nawet w okresie największych obostrzeń i *lockdownów* podczas pandemii COVID-19. Naszą ambicją jest, by w kolejnych latach Czytelnia WBP w Olsztynie była nadal miejscem, gdzie mieszkańcy lubią spędzać wolny czas, pracować, uczyć się, rozwijać swoje pasje i zainteresowania, czy po prostu przebywać.

Fot. Element5

PSST? CISZA? TO NIE TU!

Anna Przegrodzka
Muzoteka
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Muzoteka Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie nie należy do miejsc cichych i spokojnych.

Chyba nie było tu nigdy dnia, kiedy coś by się nie wydarzyło: zaplanowanego lub zupełnie niespodziewanego. Spotkanie *Między dźwiękami...* dla seniorów, które ze spokojnych warsztatów rękodzieła przeradza się w koncert? Proszę bardzo! „*Muzyczne (ko)repetycje*" z prelekcji przechodzą do gorącej dyskusji, która trwa jeszcze długo po zamknięciu biblioteki? Oczywiście! *Seans z audiodeskrypcją* dla niewidomych i niedowidzących? Wszystkie miejsca są już zajęte na godzinę przed transmisją! Czy to jest normalne? Absolutnie tak! Bo taka jest właśnie Muzoteka – pełna życia.

W mitologii greckiej jest dziewięć muz olimpijskich. W czasach nowożytnych dodano do nich trzy następne. Biblioteka właśnie od nich wzięła swoją nazwę i dokładnie tak jak owe muzy, wciąż się rozwija. Na początku – jeszcze jako Dział Zbiorów Specjalnych WBP w Olsztynie (DZS) – rozpoczęła budowę kolekcji analogów, taśm i map. Z czasem pojawiły się nuty i książki mówione. Dziś, do zbiorów Muzoteki wciąż należą płyty winylowe oraz partytury, ale również płyty CD z muzyką, audiobooki czy książki. Muzyka, teatr, kino, taniec... - nic, co piękne, nie jest tu obce.

W pierwszych dniach istnienia DZS stanowiło zwykłe biurko dla bibliotekarza oraz szafa w holu. Dziś to pianino, gramofon, komputery i dwie sale pełne regałów ze zbiorami aż po sam sufit. Brak miejsca w plecaku? Żaden problem: kod do Legimi czy IBUK Libra Light? Dla Seniorów oferta specjalna: książka na telefon – na prośbę Czytelnika paczka z wybranymi zbiorami będzie dostarczona pod same drzwi. W przypadku zamówień specjalnych realizacja zajmuje trochę czasu – w końcu to dezyderaty i niektóre pozycje są sprowadzane nawet z innego kontynentu!

Chyba nie będzie dla nikogo zaskoczeniem, że od początku istnienia działu, najchętniej wypożyczanymi zbiorami w Muzotece są nowości. Oprócz katalogu online, z którego można skorzystać w domu lub bezpośrednio na miejscu, użytkownicy mogą skorzystać z wiedzy i doświadczenia bibliotekarzy. Wystarczy podać tytuł i autora lub opisać pozycję, można także pokusić się o zagranie czy zanucenie utworu. W przypadku braku pomysłu na wypożyczenie, warto zdać się właśnie na bibliotekarza, którego doskonała znajomość zasobów Muzoteki pozwala na przygotowanie propozycji dopasowanych do aktualnych potrzeb użytkownika.

Dźwięki, rozmowy, śmiech, muzyka, śpiew, dyskusje... Cisza? Na pewno nie w Muzotece!

Muzoteka WBP to bogaty księgozbiór nagrań muzycznych od klasyki do współczesności, zebrany w kolekcjach płyt winylowych, kompaktowych i DVD w znakomitych interpretacjach wykonawczych.

Fot. A. Przegrodzka

70 LAT MIĘDZY REGAŁAMI

Danuta Kazaniecka
Wypożyczalnia Główna i Międzybiblioteczna
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Fot. M. Stępień

Zawód bibliotekarz – przecież to proste! Wystarczy znać alfabet i kochać książki. Takiego przekonania nie ma tylko ta osoba, która pracuje w bibliotece lub korzysta z jej oferty. Dlaczego? Bo minęło już 70 lat od powstania Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Z każdym kolejnym rokiem nie tylko biblioteka się zmieniała, ale również i bibliotekarze. Znajomość alfabetu czy miłość do książek to za mało, żeby w sposób profesjonalny i zadowalający obsłużyć dzisiejszego użytkownika biblioteki oraz zadbać o atrakcyjną ofertę.

Wypożyczalnia w obecnym kształcie funkcjonuje od 2003 r. Od tego czasu stale towarzyszy nam słowo zmiana. Po pierwsze wprowadzono komputerowy system biblioteczny do rejestracji wypożyczeń oraz katalog online do całodobowego wyszukiwania i zamawiania bez wychodzenia z domu. Najpierw był to program MAK, potocznie zwany „niebieskim" (ze względu na niebieski kolor tła), który został zastąpiony programem MAK+. Czytelnicy z ogromną ulgą przyjęli fakt, że nie muszą już wypełniać rewersów na każdą wypożyczaną książkę, a proces rejestracji wypożyczeń i zwrotów odbywa się szybko i sprawnie, a do tego udostępniamy całodobowy wrzutomat na książki.

Czytanie bez ograniczeń też wymagało zmian. Dlatego na przestrzeni lat nasza kolekcja zbiorów również była dostosowywana do nowoczesnych form czytania – audiobooki, e-booki. Dzisiejszy „bibliobus" to kody dostępu, które można otrzymać w bibliotece, do e-booków na różnych platformach: Legimi, Ibuk Libra czy Empik Go. Wypożyczamy również czytniki e-booków. Tak więc „to coś na literę e" stanowi nie zamiennik, ale dopełnienie tradycyjnej papierowej książki. A jeżeli nie książka, to może na początek film. Zapraszamy wszystkich kinomaniaków – posiadamy bogatą kolekcję polskich i zagranicznych filmów i seriali, zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci.

Według Raya Oldenburga, życie człowieka koncentruje się wokół trzech miejsc: domu, pracy i – trzeciego miejsca – jako neutralnej przestrzeni dla spędzania czasu wolnego. Dlatego zapraszamy na warsztaty z nowoczesnych technologii (np. aplikacje mobilne), artystyczne (np. tworzenie zakładek w duchu upcyklingu), edukacyjne (np. ekologia, relaksacja); spotkania autorskie, akcje czytelnicze (np. *Wyzwanie czytelnicze*, *Czarny piątek na początek*, *Literackie łamigłówki*), konkursy (np. *Mikrohistorie*, *Poezja z okładki*).

Dążąc do unowocześniania i rozszerzania oferty, w tym także zbiorów obcojęzycznych, nawiązaliśmy współpracę z Goethe Institut oraz Ambasadą Stanów Zjednoczonych w Warszawie. Dzięki temu nasi użytkownicy mają dostęp do niemieckojęzycznych zasobów książkowych i elektronicznych oraz amerykańskiej biblioteki cyfrowej eLibraryUSA (a w niej m.in. PressReader z dostępem do ponad 400 amerykańskich gazet i czasopism) oraz bazy Kanopy (z amerykańskimi filmami dokumentalnymi).

Umiejętność korzystania z mediów społecznościowych też nie jest nam obca. Prowadzimy bloga „Co czytać?", na którym przeczytacie rekomendacje książek (coczyacwbp.blogspot.com), zamieszczamy posty na Facebooku WBP w Olsztynie, przygotowujemy prezentacje online (*Nie z tego świata*, *Stany vs. Landy*) – wszystko po to, by czytelnikom ułatwić wybór spośród bogatej kolekcji zasobów WBP w Olsztynie.

Liczymy, że ta wielokierunkowość sprawi, że biblioteka jest i będzie dla mieszkańców „trzecim miejscem".

JEDEN JUBILEUSZ – POTRÓJNE ŚWIĘTO

Krzysztof Romulewicz
Dział Analiz i Współpracy z Regionem
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

W 2021 r. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie obchodzi jubileusz 70-lecia działalności[1]. Z tej okazji dyrekcja biblioteki oraz jej pracownicy podjęli szereg inicjatyw skierowanych do czytelników i bibliotekarzy, mających na celu podkreślenie wyjątkowości tej rocznicy. Przygotowano m.in. wystawę plenerową *Biblioteka – jesteś w dobrych rękach*, czteroodcinkowy podkast *Mówki bez mufki* poświęcony patronce, publikację jubileuszową *Biblioteka – same dobre rzeczy*, szereg audycji i wywiadów, konkursów i nagrań, w tym film *70 na 70, czyli przyjaciele WBP o bibliotece*. Kulminacyjnym wydarzeniem w ramach obchodów była natomiast Konferencja Jubileuszowa, zorganizowana 21 października 2021 r. w Sali konferencyjnej nowego skrzydła WBP przy ulicy 1 Maja 5. Do wspólnego świętowania zaproszeni zostali dyrektorzy i przedstawiciele bibliotek z całej Pol-

1 Placówkę powołano w 1950 roku, a jej oficjalne otwarcie nastąpiło w dniu 3 maja 1951 r.

Uczestnicy panelu dyskusyjnego *Przyszłość Bibliotek Publicznych*.
Od lewej: Iwona Adeszko, Paweł Braun, Elżbieta Dziubińska,
Andrzej Marcinkiewicz, Krzysztof Dąbkowski, Jacek Nowiński.

ski i regionu, samorządowcy, laureaci nagród wręczanych w trakcie konferencji oraz, rzecz jasna, pracownicy WBP w Olsztynie. Na wydarzenie złożyło się kilka głównych części, a oficjalne otwarcie i część pierwszą stanowiły wystąpienia: Dyrektora WBP w Olsztynie, Andrzeja Marcinkiewicza oraz gości honorowych – Sylwii Jaskulskiej, członka Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i dra Tomasza Makowskiego, dyrektora Biblioteki Narodowej.

Konferencja stała się jednocześnie okazją do wręczenia po raz siedemnasty „Wawrzynu – Literackiej Nagrody Warmii i Mazur". Od 2004 r. decyzja o przyznaniu nagrody należy do Kapituły, a podstawą nominowania do niej kolejnych autorów jest biograficzny, tematyczny lub twórczy związek książki z regionem Warmii i Mazur. Patronat honorowy nagrody sprawuje Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W roku jubileuszowym decyzją członków Kapituły, „Wawrzyn" za 2020 r. przyznano Wacławowi Sobaszkowi za książkę *Spiski życiowe*. Czytelnicy WBP w Olsztynie, „Gazety Olsztyńskiej", widzowie TVP 3 Olsztyn i słuchacze Radia Olsztyn corocznie mają też możliwość głosowania na „Nagrodę Czytelników". W 2021 r. przypadła ona Marcinowi Cieleckiemu za książkę *Archipelag Lewiatana*. Wyróżnienie honorowe za szczególne walory edytorskie i poznawcze otrzymał natomiast autor książki *Wileńskie tradycje olsztyńskiej chirurgii* – Jan Zygmunt Trusewicz oraz jej wydawca – Pracownia Wydawnicza ElSet. Wszyscy nagrodzeni osobiście odebrali statuetki i dyplomy, a część drugą konferencji zamknęła podniosła laudacja na cześć Wacława Sobaszka, laureata nagrody głównej, odczytana przez profesor Joannę Szydłowską.

Tradycyjnie, jak co roku, przyznane zostały także tytuły „Bibliotheca Bona". Historia tej nagrody dla najlepszych, najaktywniejszych bibliotek województwa warmińsko-mazurskiego sięga 2009 r. Od tego czasu WBP w Olsztynie wyróżniła wiele placó-

wek, których dokonania oceniane są w trzech kategoriach: biblioteki miejskie, miejsko-gminne i wiejskie. I tak jak zmieniają się i rozwijają same biblioteki, tak też i ewoluowała nagroda. W 2018 r. przyznano trzy tytuły „Bibliotheca Bona Dekady", a rok później wyboru tych najlepszych dokonano już w dwóch etapach: powiatowym i wojewódzkim. Najpierw wyłaniano biblioteki najbardziej cenione w poszczególnych powiatach (etap powiatowy), a następnie spośród nich „Bibliothecę Bonę" cieszącą się największym uznaniem w województwie (etap wojewódzki). Zmiana formuły jeszcze bardziej wzmocniła nobilitację zwycięzców i podkreśliła ich lokalne zaangażowanie w kulturę. Wyboru zwycięzcy dokonuje Komisja Wydarzenia, biorąc pod uwagę m.in. opis dokonań nominowanej biblioteki oraz ranking głosowania internetowego. W 2021 r. laur zwycięzcy i tytuł „Bibliotheca Bona" za działalność w roku ubiegłym przypadł bibliotece działającej w strukturach Samorządowego Ośrodka Kultury w Janowcu Kościelnym. W trakcie konferencji jubileuszowej wyróżnienie otrzymała też Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Nidzicy, placówka powiatowa, która nominowała bibliotekę z Janowca Kościelnego do tytułu.

Po krótkim, ale wyczekiwanym etapie konferencji, w ramach którego nagrody odebrali Bibliotekarze Roku i laureaci nagród specjalnych, z referatem pt. *Biblioteka w przestrzeni publicznej – wyzwania i kompromisy* wystąpił Paweł Braun, dyrektor Biblioteki Miejskiej w Łodzi. Wprowadził on gości w tematykę współczesnych wyzwań i nowoczesnych rozwiązań w bibliotekach miejskich oraz zaprezentował efekty gruntownej reformy łódzkich bibliotek. Włączył się też do ostatniego punktu programu konferencji, jakim był panel dyskusyjny pt. *Przyszłość bibliotek publicznych*. Jego uczestnikami byli ponadto: Krzysztof Dąbkowski, dyrektor MBP w Olsztynie i wiceprzewodniczący Zarządu Głównego SBP, Iwona Adeszko, dyrektorka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Ełku, Elżbieta Dziubińska, dyrektorka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Morągu oraz Jacek Nowiński, dyrektor Biblioteki Elbląskiej. Dyskusję moderował dyrektor WBP w Olsztynie, Andrzej Marcinkiewicz. Ze względu na obowiązujące obostrzenia sanitarne konferencja zorganizowana została w formule hybrydowej – spotkaniu tradycyjnemu o ograniczonej liczbie uczestników towarzyszyła transmisja za pośrednictwem mediów społecznościowych.

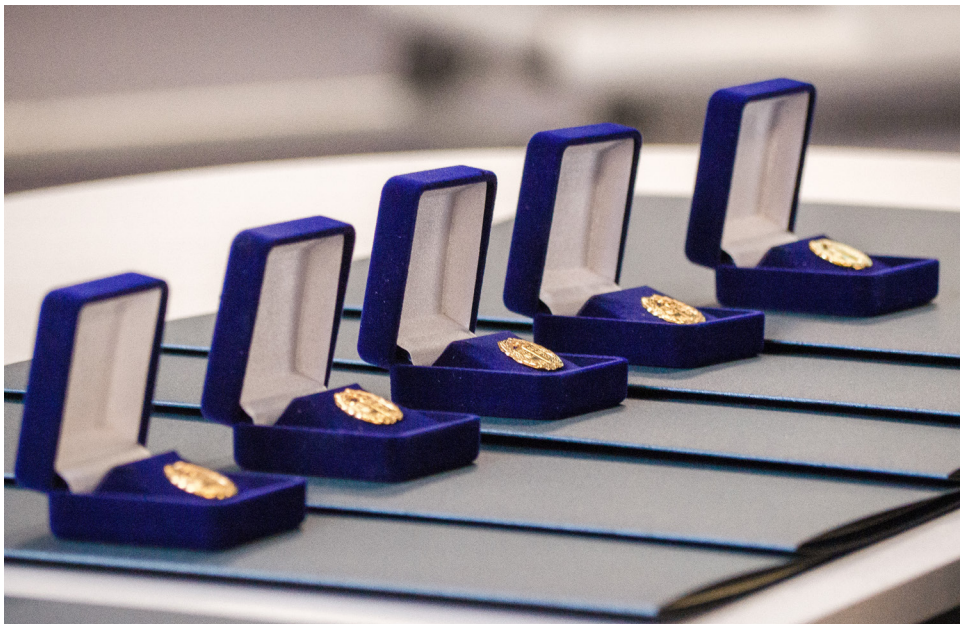

Jak co roku do finału „Wawrzynu" przechodzą książki pięciu autorów. Za rok 2020 nominacje otrzymali: Wacław Sobaszek, za: *Spiski życiowe. Dziennik węgajcki 1982-2020* (proza); Marcin Cielecki za: *Archipelag Lewiatana* (proza); Tamara Bołdak-Janowska za: *Szczęście* (poemat); Waldemar Kontewicz za: *Wilk którego karmisz* (poezja); Łukasz Staniszewski za: *Małe Grozy* (proza).

Fot. R. Ryś

List gratulacyjny od Pani Sylwii Jaskulskiej, Członka Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, odczytany 21 października 2021 r. podczas konferencji jubileuszej z okazji 70-lecia Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie.

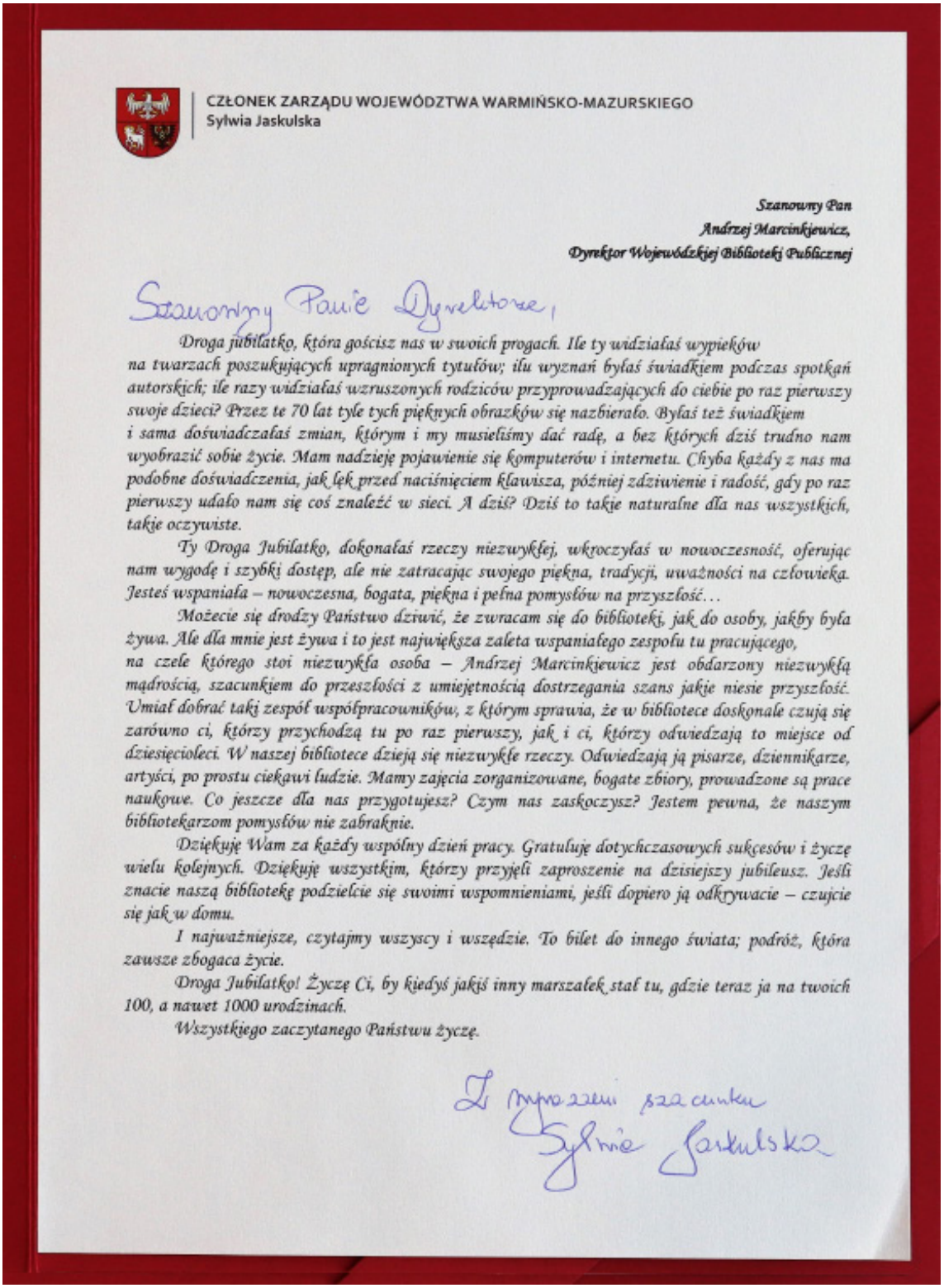

CZŁONEK ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO
Sylwia Jaskulska

Szanowny Pan
Andrzej Marcinkjewicz,
Dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

Szanowny Panie Dyrektorze,

Droga jubilatko, która gościsz nas w swoich progach. Ile ty widziałaś wypieków na twarzach poszukujących upragnionych tytułów; ilu wyznań byłaś świadkiem podczas spotkań autorskich; ile razy widziałaś wzruszonych rodziców przyprowadzających do ciebie po raz pierwszy swoje dzieci? Przez te 70 lat tyle tych pięknych obrazków się nazbierało. Byłaś też świadkiem i sama doświadczałaś zmian, którym i my musieliśmy dać radę, a bez których dziś trudno nam wyobrazić sobie życie. Mam nadzieję pojawienie się komputerów i internetu. Chyba każdy z nas ma podobne doświadczenia, jak lęk przed naciśnięciem klawisza, później zdziwienie i radość, gdy po raz pierwszy udało nam się coś znaleźć w sieci. A dziś? Dziś to takie naturalne dla nas wszystkich, takie oczywiste.

Ty Droga Jubilatko, dokonałaś rzeczy niezwykłej, wkroczyłaś w nowoczesność, oferując nam wygodę i szybki dostęp, ale nie zatracając swojego piękna, tradycji, uważności na człowieka. Jesteś wspaniała – nowoczesna, bogata, piękna i pełna pomysłów na przyszłość…

Możecie się drodzy Państwo dziwić, że zwracam się do biblioteki, jak do osoby, jakby była żywa. Ale dla mnie jest żywa i to jest największa zaleta wspaniałego zespołu tu pracującego, na czele którego stoi niezwykła osoba – Andrzej Marcinkiewicz jest obdarzony niezwykłą mądrością, szacunkiem do przeszłości z umiejętnością dostrzegania szans jakie niesie przyszłość. Umiał dobrać taki zespół współpracowników, z którym sprawia, że w bibliotece doskonale czują się zarówno ci, którzy przychodzą tu po raz pierwszy, jak i ci, którzy odwiedzają to miejsce od dziesięcioleci. W naszej bibliotece dzieją się niezwykłe rzeczy. Odwiedzają ją pisarze, dziennikarze, artyści, po prostu ciekawi ludzie. Mamy zajęcia zorganizowane, bogate zbiory, prowadzone są prace naukowe. Co jeszcze dla nas przygotujesz? Czym nas zaskoczysz? Jestem pewna, że naszym bibliotekarzom pomysłów nie zabraknie.

Dziękuję Wam za każdy wspólny dzień pracy. Gratuluję dotychczasowych sukcesów i życzę wielu kolejnych. Dziękuję wszystkim, którzy przyjęli zaproszenie na dzisiejszy jubileusz. Jeśli znacie naszą bibliotekę podzielcie się swoimi wspomnieniami, jeśli dopiero ją odkrywacie – czujcie się jak w domu.

I najważniejsze, czytajmy wszyscy i wszędzie. To bilet do innego świata; podróż, która zawsze zbogaca życie.

Droga Jubilatko! Życzę Ci, by kiedyś jakiś inny marszałek stał tu, gdzie teraz ja na twoich 100, a nawet 1000 urodzinach.

Wszystkiego zaczytanego Państwu życzę.

Z wyrazami szacunku
Sylwia Jaskulska

BIBLIOTECZNY ALBUM

Wybrane działania jubileuszowe online

Biblioteka – jesteś w dobrych rękach

Wystawa prezentująca inne spojrzenie na bibliotekarzy oraz na to, co biblioteki oferują poza książką. Jej celem jest także pokazanie emocji, jakie może odczuwać użytkownik, który już korzysta lub zechce skorzystać z szerokiej oferty biblioteki, gdzie czekają na niego same dobre rzeczy.

Do obejrzenia na:
wbp.olsztyn.pl/dla-bibliotekarzy/do-wypozyczenia/biblioteka-jestes-w-dobrych-rekach/

Piosenka na 70-lecie

Nagrania interpretacji polskich utworów muzycznych w wykonaniu laureatów konkursu skierowanego do młodzieży licealnej z województwa warmińsko-mazurskieg interesującej się muzyką oraz posiadających niezwykłe uzdolnienia artystyczne.

Nagrania dostępne w serwisie YouTube:
youtube.com/watch?v=3jwZM_TN6_E&list=UUOvWZmUFbuGVF7oLCfbKnxw&index=2

70na70
Przyjaciele o WBP w Olsztynie

Siedmioodcinkowy cykl siedemdziesięciu nagrań, w których o swoich wspomnieniach i doświadczeniach związanych z WBP w Olsztynie opowiadają czytelnicy w każdym wieku, m.in. uczniowie, studenci, ludzie kultury i nauki, samorządowcy, artyści.

Odcinki dostępne w serwisie YouTube:
youtube.com/watch?v=mF8WbRSCxjU

Biblioteka – same dobre rzeczy

Publikacja jubileuszowa podsumowująca lata działalności WBP w Olsztynie. W 18 rozdziałach opisana została historia instytucji, jej oferta kulturalna i edukacyjna oraz zaprezentowano zestawienia bibliograficzne i netograficzne najnowszych publikacji poświęconych instytucji.

Poczytaj na:
wbp.olsztyn.pl/publikacje/wydawnictwa-wbp/

Jubileuszowe 5 pytań do...

Krótkie wywiady przeprowadzone przez bibliotekarzy z dziennikarzami, pisarzami, podróżnikami i reportażystami z Warmii i Mazur. Dotychczas w rozmowach na temat pasji, życia zawowodowego i ulubionych lektur dali się poznać m.in.: Bernadetta Darska, Łukasz Wieliczko, Karol Fryta i Agnieszka Porowska.

Zapisy rozmów poczytaj na:
zokienstaregoratusza.blogspot.com/

Mówki bez mufki.
Emilia Sukertowa-Biedrawina o sobie

Słuchowisko biograficzne (w formie wideocastów) poświęcone patronce biblioteki. Zawiera fragmenty wspomnień E. Sukertowej-Biedrawiny z książki *Dawno a niedawno* czytane przez bibliotekarzy. Grafikę i wideo przygotowali pracownicy WBP w Olsztynie. Premiera odbyła się na FB WBP - 29 I (w dniu urodzin patronki).

4 odcinki dostępne w serwisie YouTube:
youtube.com/watch?v=pLfrLZY8h-0

KONSERWACJA STARYCH DRUKÓW ZE ZBIORÓW BIBLIOTEKI MUZEUM WARMII I MAZUR W OLSZTYNIE

W LATACH 2017-2019

Anna Gromkowska
Biblioteka Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

Konserwacja (łac. *conservo*) znaczy utrzymać, zachować, ratować. Takie też działania, mające na celu zapewnienie woluminom trwałości i ochrony, od lat podejmuje Biblioteka Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Jej księgozbiór posiada dużą wartość naukową i historyczną zapisaną w rękopiśmiennych dokumentach pergaminowych, starych drukach, współczesnych książkach czy czasopismach. Ich stopień zachowania jest różny i wymaga ciągłej opieki konserwatorskiej.

Dzięki podejmowanym w tym zakresie działaniom, zabezpieczono i zachowano część z nich. Woluminy klasyfikowane są do procesu konserwacji ze względu na treść i stan zachowania. Renowacje są bardzo kosztowne i wymagają odpowiednich przygotowań oraz czasu. Dlatego też w większości na te cele pozyskuje się środki zewnętrzne. Z takiego wsparcia finansowego Samorządu Olsztyna skorzystało w latach 2017-2019 Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Dzięki temu w porozumieniu z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie udało się przeprowadzić konserwację kilku egzemplarzy ze zbiorów specjalnych.

Pracami konserwatorskimi i restauratorskimi księgozbioru muzealnej biblioteki objęto w latach 2017-2019 trzy stare druki. W 2017 roku była to *Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi...* (sygn. St. Dr. 1675) autorstwa Macieja Stryjkowskiego (1547-1586/1593[1]) . Wydana w Królewcu w 1582 roku w oficynie Jerzego Ostenbergera (1542-1602).

Ten stary druk jest pierwszym, drukowanym zarysem historii Europy

1 Maciej Stryjkowski (1547-1586/1593) – polski historyk i poeta. W młodości żołnierz wojsk litewskich. Brał udział w misjach dyplomatycznych. Erudyta i podróżnik. Pod koniec swego życia przyjął niższe święcenia kapłańskie i został kanonikiem w Miednikach.

OBROT
Całego Roku
KAZANIAMI NIEDZIELNYMI
Ku Wieczności
SKIEROWANY,
W Przeświętney Kollegiacie Łowickiey przy frekwencyi godnego Auditora Kaznodzieyſkim ſtylem
REMONSTROWANY,
JASNIE OSWIECONEMV, XIĄZĘCIV JEGOMSCI
KRZYSZTOFOWI ANTONIEMU
Nà Słupowie
SZEMBEKOWI
Arcy-Biſkupowi Gnieznińſkiemu, Kroleſtwa Polſkiego, y Wielkiego Xięſtwa Litew: PRYMASOWI y pierwſzemu Xiążęciu, Poſſowi Urodzonemu, Opatowi Tynieckiemu Panu náſzemu y Fundatorowi

Przez náyniegodnieyſzego Tanti Nominis *Klienta X. Raymunda Czaſzyńſkiego S. Teologij Lektora Dominikana, Kaznodzieię Ordynaryuſza Przeświętney Kollegiaty Łowickiey*
OFIAROWANY,
Za dozwoleniem Zwierzchnośći
Roku Pańſkiego 1745.

Ex libris Joannis Rederski

Do Druku
PODANY.

W WARSZAWIE.
w Drukarni J. K. Mći y Rzepltey *w Kollegium* XX. *Schol. Piar.*

Wschodniej do 1581 roku. Są to dzieje Polski, Litwy, Rusi i krajów z nią sąsiadujących, zawierający dorobek dotychczasowych historyków polskich: Jana Długosza (1415-1480), Macieja Miechowity (1457-1523), Marcina Kromera (1512-1589), Marcina Bielskiego (1495-1575). Autor zachował i ocalił od zapomnienia nieistniejące już teksty źródłowe. Opisał pogańskie obyczaje i legendy. Z dzieła tego korzystało wielu późniejszych pisarzy, między innymi: Juliusz Słowacki (1809-1849), Władysław Syrokomla (1823-1862), Józef Ignacy Kraszewski (1812-1887) czy Adam Mickiewicz (1798-1855), który w *Panu Tadeuszu* pisze: „(...) Stryjkowski gęsto pisze o tym (...)". Jego wpływ na podtrzymanie litewskiego patriotyzmu poprzez nagromadzenie w jednym miejscu materiału do dziejów narodu był nieoceniony.

Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi... zawiera dedykacje autora (m.in. dla króla i magnaterii litewskiej) oraz informacje dotyczące bitwy pod Grunwaldem. Szczególnym uznaniem dzieło cieszyło się na Rusi i w Rosji (w XVII w. wydano co najmniej 4 przekłady). Jeszcze u schyłku XIX w. poważne instytucje w carskiej Rosji planowały polsko-rosyjską edycję kroniki.

W omawianym egzemplarzu tekst wydrukowany jest czcionką gotycką, szwabachą w kolorze czarnym. Poszczególne rozdziały rozpoczynają drukowane, ozdobne inicjały, które są zróżnicowanej wielkości. Tekst jest w układzie jednoszpaltowym, wydrukowany na papierze ręcznie czerpanym. Na marginesach kart widoczne są liczne zapiski rękopiśmienne. Zróżnicowany krój pisma wskazuje na co najmniej kilku autorów notatek. Oprawa starego druku była prawdopodobnie oprawą wtórną. Była bardzo zniszczona, czego dowodem są obcięcia marginesów kart. Na bloku woluminu widoczne były liczne zacieki, zabrudzenia oraz uszkodzenia mechaniczne spowodowane intensywnym użytkowaniem. Brak strony tytułowej oraz znaczące ubytki pierwszych i ostatnich kart uzupełniono skanami egzemplarza znajdującego się w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Autorem prac konserwatorskich i restauratorskich oraz dokumentacji konserwatorskiej jest dr Dorota Jutrzenka-Supryn – konserwator z Torunia. Dzieło zostało zakupione do zbiorów biblioteki na aukcji w Krakowie w 1973 roku.

W 2018 roku udało się poddać pełnej konserwacji kolejny stary druk pt. *Obrot całego roku kazaniami niedzielnymi ku wieczności skierowany...* (sygn. St. Dr. 1014) autorstwa X. Rajmunda Czaszyńskiego[2]. Wydany w Warszawie w 1745 r., dedykowany został prymasowi Krzysztofowi Szembekowi (1667-1748)[3].

Obrot całego roku kazaniami niedzielnymi ku wieczności skierowany... przedstawia zbiór kazań niedzielnych i świątecznych. Były one bardzo ważnym narzędziem działalności duszpasterskiej. Pozwalały wiernym lepiej zrozumieć przesłanie płynące z Pisma Świętego oraz znaleźć jego odniesienie do konkretnej sytuacji w swoim życiu. Autor w swoim dziele stara się zademonstrować przede wszystkim swoją erudycję teologiczną. Zastanawia się nad formą kazania i jego dydaktycznym wydźwiękiem. Problemowi temu poświęcił między innymi jedno z kazań, które napisał na wyraźny użytek duszpasterzy. Narzeka w nim na małe oddziaływanie przekazów kaznodziejskich. Zaznacza, że bycie dobrym kaznodzieją polega na tym, by świecić przykładem bezgrzesznego życia. W analizowanych kazaniach szeroko rozważa ułomności natury ludzkiej, zepsucie moralne. Twierdzi, że najistotniejszą sprawą człowieka

2 Rajmund Czaszyński – dominikanin i lektor teologii. Kaznodzieja kolegiaty łowickiej za czasów biskupa warmińskiego Krzysztofa Szembeka, któremu zadedykował swoje dzieło.

3 Krzysztof Szembek (1667-1748) – biskup warmiński w latach 1724-1740. Zmarł w Lidzbarku Warmińskim i został pochowany w katedrze fromborskiej.

jest jego zbawienie. Ciekawe jest kazanie o istocie dnia niedzielnego. Według niego dzień ten powinien być wolny od trudów pracy, a przeznaczony na oddziaływanie ku czci Boga. R. Czaszyński traktował innowierców na równi ze wszelakim złem, które w naturalny sposób istnieje w świecie. Chorobę traktował jako „zdrowie duszy", czyli „(...) choroba hardego poniża, lubieżnego od nałożonej lubieżności, rozwiązłości powściąga, choroba przeszłe grzechy na duszy gładzi, a zaś wstręt do przyszłych czyni (...)"[4]. W przedstawionych kazaniach niedzielnych znajdujemy wiele różnorodnych treści, które wszechstronnie pouczały i umoralniały wiernych. Ten wzornik kazań docierał do różnego rodzaju kaznodziei, którzy wykorzystywali go w swoich kazaniach niedzielnych.

Druk otwiera strona tytułowa, na której rewersie znajduje się herb biskupa Krzysztofa Szembeka. Poniżej znajduje się skierowany do niego list dedykacyjny od R. Czaszyńskiego. Poszczególne kazania rozpoczynają drukowane, ozdobne, ornamentalne inicjały wpisane kompozycyjnie w kwadrat. Wyposażenie typograficzne jest skromne, ale eleganckie. Tekst wydrukowany jest łacińską antykwą, którą wprowadziły do nowożytnego polskiego drukarstwa przodujące oficyny warszawskie. Wydrukowano go w kolorze czarnym, w układzie jednoszpaltowym, na papierze ręcznie czerpanym. Oprawa woluminu uległa znacznym zniszczeniom. Zachowały się jedynie fragmenty skórzanego obleczenia. Zniszczony blok został naprawiony. Na wyklejce i na karcie tytułowej obecne są dopiski wykonane „jedną ręką" i jednym rodzajem atramentu. Są to prawdopodobnie zapiski proweniencyjne pierwszego właściciela księgi – Jana Redewskiego, dziekana brodnickiego, który testamentem przekazał go „(...) ojcom z brodnickiego klasztoru (...)".

4 B. Rok, *Metafizyczne widzenie choroby w polskim piśmiennictwie religijnym czasów nowożytnych*, [w:] „Medycyna Nowożytna", 1994, T. 1, nr 2, s. 17-30.

Podobnie jak w przypadku poprzedniej księgi autorką prac konserwatorskich i restauratorskich jest dr Dorota Jutrzenka-Supryn. Dzieło zostało przekazane do zbiorów biblioteki ze składnicy akt Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Olsztynie (KW PZPR).

2019 to kolejny rok, w którym udało się pozyskać dodatkowe środki na konserwację woluminu pt. *Rituale Sacramentorum ac Aliarum Ecclesiae Ceremoniarum...* (sygn. St. Dr. 1023). Wydany został w Braniewie w 1733 roku w drukarni Towarzystwa Jezusowego. Jest to rytuał liturgiczny opracowany i wydrukowany na polecenie wspomnianego wcześniej biskupa warmińskiego Krzysztofa Szembeka. Na synodzie diecezjalnym, który odbył się 14 lipca 1726 roku w Lidzbarku Warmińskim, polecił on opracować nowy rytuał sprawowania sakramentów. Do pracy redakcyjnej powołał dwóch liturgistów, kanoników kapituły w Dobrym Mieście: Kaspra Simonisa[5] i Franciszka Herra[6].

Rytuał sakramentów i innych uroczystości kościelnych... to jedna z ksiąg obrzędowych Kościoła rzymskokatolickiego. Zawiera modlitwy i przepisy dotyczące sprawowania sakramentów przez kapłana, między innymi: obrzędu chrztu dzieci, komunii św., obrzędu pokuty, obrzędu sakramentu małżeństwa czy obrzędu pogrzebu. Przybliżała ona specyfikę życia religijnego. Duchowość oraz formy duszpasterskie realizowane w Koście-

5 Kasper Simonis (Ziemen, Cimen) (1660-1733) – w 1676 roku wstąpił do Alumnatu Papieskiego w Braniewie. W 1682 roku przyjął subdiakonat, a następnie diakonat. W 1684 roku święcenia kapłańskie. Od 1689 roku wicesekretarz kapituły fromborskiej, a od 1691 roku sekretarz kapituły. W 1697 roku ustanowiony archiprezbiterem w Ornecie. Od 1715 roku proboszcz w Krośnie. Otrzymał inwestyturę na kanonię dobromiejską i w 1717 roku objął to stanowisko.

6 Franciszek Ignacy Herr (?-1747) – pochodził z Braniewa. W 1699 roku wstąpił do Seminarium Diecezjalnego. W 1705 roku przyjął święcenia kapłańskie, a w 1706 roku został sekretarzem kapituły. Od 1726 roku dziekan kapituły dobromiejskiej, a w 1733 roku został prepozytem dobromiejskim. Zmarł w Dobrym Mieście w 1747 roku.

le powszechnym. Uwzględnia tradycje miejscowe wspólnoty warmińskiej.

Druk składa się z dwóch części: sakramentalnej i ceremonialnej, z których każdą zaopatrzono w odrębną kartę tytułową. Obie części mają również osobną paginację. Na rewersie karty tytułowej umieszczono herb Szembeków wraz z wierszem, którego tekst nawiązuje do symboliki róży obecnej w herbie. Początkowe karty części pierwszej zawierają przedmowę biskupa K. Szembeka, w której tłumaczy konieczność wprowadzenia zmian w obowiązującym dotąd rytuale. Na kolejnych kartach umieszczono indeks, kalendarz rzymski oraz tabelę świąt ruchomych z lat 1733-1765. Po stronie tytułowej drugiej części umieszczono spis treści, a następnie właściwy tekst. Rytuał zawiera notację muzyczną (chorał gregoriański).

Pod względem typograficznym druk przygotowano starannie i przejrzyście, stosując czytelną i elegancką antykwę barokową. Teksty opisujące poszczególne obrzędy rozpoczynają drukowane w technice drzeworytu ozdobne inicjały. Większą część książki stanowi tekst w języku łacińskim, choć znajdziemy też fragmenty w języku polskim i niemieckim. Karty bloku woluminu wykonano z papieru ręcznie czerpanego, żeberkowego, znakowanego filigranami. Tekst wydrukowano w kolorze czarnym i czerwonym. Oprawa woluminu wykonana została z brązowej, zdobionej skóry koźlęcej.

Ná Herbowny Kleynot
Jaśnie Oświeconego DOMU
SZEMBEKOW.

I.
RAY światu prezentuią w ROZACH SZEMBEKOWIE
Gdzie Honor, cnota kwitną, wſzak to káżdy powie,
Ze ich dziedziczny Honor, á cnota domowa,
Zaden ſię z nich przed cnotą, Honorem nieſchowa.

II.
Nięchay ſię nikt niepyta, gdzie moy obrot mierzy,
Dowie ſię od KOZ Pańſkich y niechay im wierzy
Ze ku Niebu niechybnie, kędy ſpieſzą ony
Bo ku wieczności y moy ieſt OBROT ſkręcony.

Autorką prac konserwatorskich i dokumentacji także tego obiektu jest dr Dorota Jutrzenka-Supryn. Losy woluminu nie są znane. W starych księgach inwentarzowych Muzeum Mazurskiego w Olsztynie jest on zapisany pod sygn. II/3786.

W Bibliotece Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie aktualnie znajduje się ponad 2 tysiące starych druków. Zdecydowana ich większość wymaga interwencji konserwatorskiej. Przywrócenie woluminom walorów estetycznych podniesie ich wartość użytkową oraz zabezpieczy je przed dalszym, postępującym niszczeniem. Niezbędne są tu duże nakłady finansowe oraz wzmożona współpraca konserwatorów i bibliotekarzy. Po wykonaniu pełnej konserwacji ważny jest monitoring stanu zachowania, przechowywania i udostępniania księgozbioru. Stare druki, szczególnie te poddane zabiegom konserwatorskim, wymagają utrzymania odpowiednich warunków przechowywania (temperatura, wilgotność). Kolejnym ważnym czynnikiem jest ograniczenie udostępniania cennych zbiorów.

Obrot Całego Roku Kazaniami Niedzielnymi Ku Wieczności Skierowany w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej.

Służy temu digitalizacja i możliwość pokazania ich w formie cyfrowej. Zakonserwowane i opisane woluminy są dostępne w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej. Biblioteka Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie jest jej członkiem od 2017 roku. Współtworzy ją dzięki koordynatorom: Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie oraz Uniwersytetowi Warmińsko-Mazurskiemu w Olsztynie. Dobra współpraca w zakresie tworzenia cyfrowego zasobu i prezentacji w Internecie kulturowego dziedzictwa regionu Warmii i Mazur realizuje zakładane, wspólne cele.

Biblioteka muzealna planuje nadal prowadzić prace konserwatorskie. Będzie starać się pozyskiwać dodatkowe fundusze na renowacje najbardziej zniszczonych woluminów. Dzięki ogłaszanym konkursom zwiększa się szansa na uratowanie unikatowych egzemplarzy.

Bibliografia:

1. Garwoliński T., *Księgi liturgiczne z XV-XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej: przyczynek do badań nad tradycją liturgiczną Warmii*, [w:] „Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych", 2014, T. 2, s. 27-42.

2. Jutrzenka-Supryn D., *Dokumentacja prac konserwatorskich i restauratorskich. „Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi…"*, Toruń 2017.

3. Jutrzenka-Supryn D., *Dokumentacja prac konserwatorskich i restauratorskich. „Obrot całego roku kazaniami niedzielnymi ku wieczności skierowanymi…"*, Toruń 2018.

4. Jutrzenka-Supryn D., *Dokumentacja prac konserwatorskich i restauratorskich. „Rituale Sacramentorum ac aliarum…"*, Toruń 2019.

5. Kopiczko A., *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525-1821*, Olsztyn 2000.

6. Kopiczko A., *Rytuał warmiński biskupa Krzysztofa Andrzeja Jana Szembeka z 1733 roku*, [w:] *Agendy i Rytuały Diecezji Warmińskiej (1574-1939)*, pod red. ks. W. Nowaka, Olsztyn 1999, s. 175-220.

7. Kaczorowski R., *Obecność Matki Bożej w obrzędowości i liturgii XIX-wiecznych rytuałów*, [w:] „Studia Elbląskie", 2004-2005, T. 6, s. 139-147.

8. Keferstein H., Wojczulanis B., *Starodruki oficyny braniewskiej w zbiorach Muzeum Mazurskiego*, [w:] „Rocznik Olsztyński", 1968, T. 7, s. 217-238.

9. *Poczet Biskupów Warmińskich*, pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 2008.

10. *Podręczna Encyklopedia Kościelna,* T. 5-6, Warszawa 1905.

11. *Polski Słownik Biograficzny,* T. 14/1, z. 60, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968.

12. Rok B., *Kilka uwag o dominikańskich kazaniach XVIII wieku*, [w:] „Roczniki Humanistyczne", 2013, T. 61, z. 2, s. 209-220.

13. B. Rok, *Metafizyczne widzenie choroby w polskim piśmiennictwie religijnym czasów nowożytnych*, [w:] „Medycyna Nowożytna", 1994, T. 1, nr 2, s. 17-30.

DIGITAL MINDSET

Dobre nastawienie wobec przyszłości

Monika Stępień
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

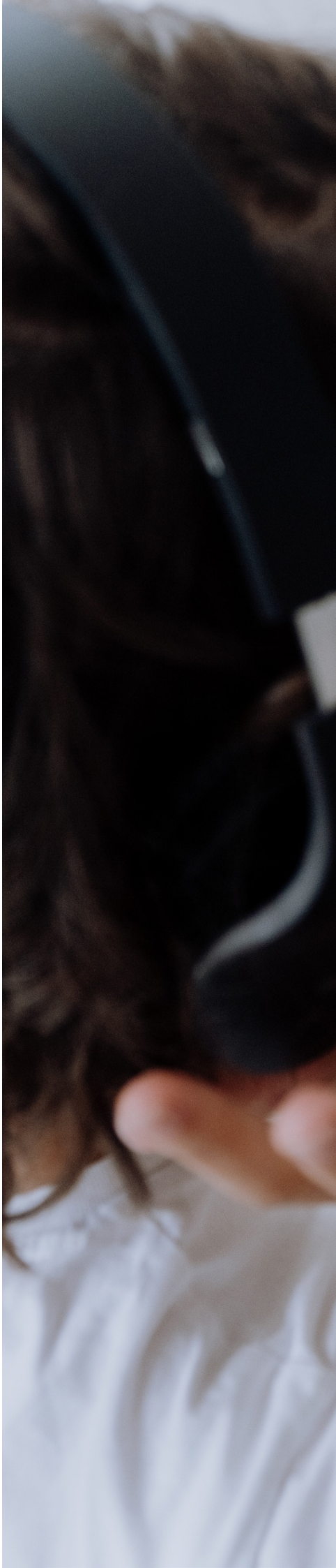

Możliwości konstruowania i dekonstruowania świata

Chcąc wyczerpująco spojrzeć na relacje w erze cyfrowej, należy jasno ustalić: cyfryzacja dotyczy w takim samym stopniu technologii, jak i ludzi. Umiejętność włączania technologii w swoje życie prywatne i zawodowe, wydobywanie z niej tego, co najcenniejsze i otwartość (jako kluczowy i niezbędny aspekt podejścia) pozwoli nam w pełni rozwinąć „cyfrowy sposób myślenia".

Nie jest to jednak tylko korzystanie z urządzeń i narzędzi – to zbiór postaw i zachowań, które pozwolą nam wykształcić szerszą perspektywę spojrzenia na stawiane przed nami możliwości. To właśnie im służy rozwój cyfrowy – możliwościom. *Big Data*, sztuczna inteligencja, aplikacje, media społecznościowe, chmura – to tylko niektóre możliwości konstruowania i dekonstruowania świata, chociaż w wielu przypadkach decydujące o kształcie strategii biznesowych lub relacji międzyludzkich. Właściwie i płynnie wykorzystywane i użytkowane technologie są w stanie usprawnić każdą formę działania i interakcji, wychwytując przy tym powiązania i zakłócenia. Właśnie dlatego niezbędni stają się ludzie posiadający kompetencje cyfrowe, a przede wszystkim z cyfrowym nastawieniem wobec świata, z tzw. *Digital Mindset*.

fot. cottonbal

Digital Mindset

To nic innego jak zbiór przekonań i postaw, które nie tylko pozwalają nam zrozumieć technologię i sprawnie poruszać się w nieustannie zmieniającej się rzeczywistości, ale przede wszystkim rozwinąć zdolność do nieustannej adaptacji i nastawienie na innowację. Proaktywne uczestnictwo pozwoli nam nie tylko zaakceptować nieodłączność technologii, ale także wskaże zupełnie nowe możliwości kreowania życia na poziomie jednostkowym i społecznym. I nie należy bać się bycia zastąpionym – DM jasno promuje postawę głoszącą, że niespotykane dotąd możliwości to właśnie wynik połączenia ludzkiego potencjału i dokonań technologii.

Wiąże się to oczywiście z nieustannym oduczaniem się i uczeniem nowego, ale jednostka z DM akceptuje to i otwarta jest na eksperymentowanie. I wcale nie należy także obawiać się „lepszego, które jest wrogiem dobrego", tych wszystkich serii kliknięć i dziwnych słów na ekranach – interakcja z cyfrowym światem i efektywne wykorzystanie narzędzi pozwoli nam nie tylko ocalać zasoby i dane, które już mamy, ale przede wszystkim docierać z nimi do przestrzeni zapomnianych, wykluczonych lub nieoczywistych.

Kompetencje cyfrowe to fundamentalne umiejętności współczesnego człowieka. A jest ich sporo – układanie procesów i strategii transformacji cyfrowej w organizacji, zdolność do innowacyjnego myślenia i przede wszystkim sprawne posługiwanie się i dobieranie odpowiednich narzędzi cyfrowych. Niezbędne w tym wszystkich są umiejętność krytycznego myślenia, kreatywność, wysoka etyka pracy, umiejętność zarządzania informacjami oraz dzielenia się nimi.

Jak się w tym wszystkim odnaleźć?

Jak radzić sobie z digitalizowaniem treści, dobierać platformy cyfrowe i narzędzia? Zacznijmy zatem od platform. Ich formy zależą od funkcjonalności i modelu biznesowego. Każdy z nas korzystając z Internetu, odwiedza je nawet bez świadomości, czym dokładnie są. Sprawdzasz Facebooka lub rozmawiasz „na zoomie"? W takim razie korzystasz z platformy społecznościowej. Oglądasz filmy na YouTube lub słuchasz podcastów ze Spotify? To kolejny rodzaj – platformy mediowe. Zamawiasz jedzenie przez Internet lub szukasz noclegu na Teneryfie? W takim razie odwiedzasz platformy zorientowane na usługi. Czytasz bloga Pracowni Regionalnej WBP? Odwiedzasz zatem platformę do tworzenia i prowadzenia blogów Blogger. Nie zapominajmy o największej przyjaciółce studentów – Wikipedii, która jest niczym innym jak platformą wymiany wiedzy. To tylko niektóre typy.

Warto wiedzieć jak dobrać odpowiednią platformę do zadań i potrzeb, ponieważ pozwoli to m.in. budować zaufanie między nami i naszymi odbiorcami, elastycznie odpowiadać na potrzeby oraz sprawnie dzielić się informacjami, budować sieć kontaktów i usprawniać współpracę, a nawet oswajać się ze sztuczną inteligencją. Każda z nich posiada wyjątkowe narzędzia pozwalające nam generować oraz prezentować dane. Szczególnie przydatny i chyba najczęściej ostatnio przywoływany jest Zoom. Podobne do niego Skype i Microsoft Teams również ułatwiły prace i edukację. Wiele spotkań odbyło się online, jednak były nadawane na żywo i umożliwiały odbiorcom reagowanie i komentowanie na bieżąco.

Jeśli chodzi natomiast o narzędzia cyfrowe...

jest to rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej, które w codziennym życiu spotykamy w postaci programów, aplikacji, serwisów, generatorów, banków danych. Rodzajów również jest wiele. Korzystamy z nich codziennie, nie nazywając ich i nie definiując. Wiele umożliwia np. tworzenie i udostępnianie e-książek (StoryJumper, Issuu), tworzenie ankiet i testów od podstaw (Eval&Go, Quizizz), korzystanie z bogatej propozycji szablonów graficznych (Canva), wygenerowanie kodu QR (QR Droid Private) oraz dokumentów (w tym najpopularniejszeych formatów: PDF, DOC, PPT, PPTX, ODS, ODP, RTF), skorzystanie z bogatych banków elementów graficznych (Freepik) budowanie interaktywnych prezentacji (LibreOffice Impress, Slidebean), obrazów (Unsplash, Pixabay), filmów (Moovly, InShot), publikowanie i eksportowanie map myśli (Genially, WiseMapping), przygotowanie spersonalizowanych awatarów (Kartunix), współpracowanie w czasie rzeczywistym (np. Zoom i ClickMeeting), przeglądanie zbiorów europejskich instytucji kultury i sztuki (Europeana, NINATEKA), układanie opowieści (Answer Garden, StoryDice), tworzenie gier dydaktycznych (Baamboozle, WordWall, Kahoot) wykorzystywanie technologii rozszerzonej rzeczywistości (np. Quiver Education).

W WBP przez ostatnie dwa lata wykorzystano wiele narzędzi, co pozwoliło odbiorcom m.in. posłuchać i porozmawiać z m.in. Michałem Rusinkiem, Małgorzatą Rejmer, Magdaleną Grzebałkowską, Justyną Bednarek, Martą Fox, Marcinem Szczygielskim, Tamarą Bołdak-Janowską, Katarzyną Miller, zorganizować promocje książek Marka Książka, Sławomira Sobotki, Wiktora Marka Leyka, debiutów Katarzyny Góry i Krystiana Trzaskowskiego, premiery *Mówki bez mufki. Emilia Sukertowa-Biedrawina o sobie* – słuchowiska biograficznego o patronce WBP w Olsztynie oraz 7 odcinków jubileuszowej videoserii *70na70 – Przyjaciele o WBP w Olsztynie*. Dzięki narzędziom online udało się także zaprezentować

kilka wystaw fotografii oraz spotkań z twórcami, m.in. Jarosławem Poliwko i Arkadiuszem Stankiewiczem (*Nierzeczywistości*), Natalią i Mariuszem Ciesielskimi (*Warmia w cztery oczy – od ogółu do szczegółu*) oraz Markiem Hasso-Agopsowiczem (*Kolory Atakamy*). Inne niezwykłe cyfrowe projekty realizowane w WBP to m.in. *Digital Kids – plac zabaw w przestrzeniach cyfrowych* oraz warsztaty dla seniorów poświęcone aplikacjom mobilnym, prezentujące np. darmowe narzędzia umożliwiające bezkontaktowe zakupy czy uczące segregowania śmieci.

Niezależnie od liczby kilometrów...

jakie dzielą rozmówców, biblioteki nigdy wcześniej nie były tak blisko i tak bezterminowo dostępne czytelnikom. Poprzez konta na Facebooku, Instagramie, Messengerze, Twitterze czy YouTube mogą swoje treści prezentować 24/7. Ten wyjątkowy kontakt zbliżył do instytucji także dotychczas wykluczone jednostki. Jednak wymaga on zaangażowania obu stron. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie od wielu lat dba o kompetencje cyfrowe swoich pracowników. Nie będzie jednak zaskoczeniem stwierdzenie, że również w WBP pandemia przyspieszyła niektóre procesy. W bibliotece zorganizowano wiele szkoleń rozwijających takie umiejętności jak:

• tworzenie treści wideo na strony placówek,
• promowanie działalności biblioteki za pośrednictwem mediów społecznościowych,
• przygotowanie wydarzeń online tak, aby były interesujące i interaktywne,
• wspieranie za pośrednictwem literatury m.in. rozwoju, aktywizacji i integracji społeczności lokalnej,
• budowanie za pośrednictwem zasobów bibliotek poczucia bezpieczeństwa jednostki,
• zainteresowanie różnorodnością kultur i społeczeństw,
• radzenie sobie ze stresem,
• znajdowanie darmowych narzędzi do tworzenia napisów do filmów i nagrań,

a wszystko to po to, by chętni mogli samodzielnie zapewnić dostępność cyfrową osobom ze szczególnymi potrzebami. Niezwykle istotnie w pracy z rzeczywistością cyfrową wydają się zeszłoroczne warsztaty rozpoznawania fake newsów, ich rodzajów i sposobów powstawania. Uczestnictwo w takich wydarzeniach pozwala m.in. rozwijać krytyczne myślenie jako kompetencję i postawę.

Na koniec warto zaznaczyć, że...

bierna wiedza cyfrowa to nie to samo, co cyfrowe nastawienie. W związku z tym, by uniknąć reperkusji wynikających z bierności i odsuwania od siebie nieuchronnych zmian, warto pamiętać, że znajomość technologii to po prostu zdolność do korzystania z określonych systemów, a to tylko jeden krok w stronę płynnego rozwijania cyfrowego sposobu myślenia. *Digital Mindset* to nie pakiet zadań do zrealizowania i kursów do odhaczenia – to elastyczne i pełne zainteresowania nastawienie wobec przyszłości.

> *Digital Mindset* jasno promuje postawę głoszącą, że niespotykane dotąd możliwości to wynik połączenia ludzkiego potencjału i dokonań technologii.

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W OLSZTYNIE

Anita Romulewicz
Pracownia Regionalna i Informatorium
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

Wszystkie biblioteki na całym świecie należą do określonej struktury placówek kulturalnych. Dzieli się je na różne typy w zależności od realizowanych zadań, przyjętych strategii i misji, a nawet źródła finansowania. Da się je doskonale zestawiać w tabelach, a wymierne osiągnięcia porównywać i sumować w rankingach skuteczności. Przed wszystkimi bowiem (bez wyjątku) stawia się zadania oczywiste, jak gromadzenie i udostępnianie zbiorów. Statystyczny czytelnik, gdy odwiedza swoją ulubioną wypożyczalnię albo czytelnię wie, że znajdzie w niej wszystko czego potrzebuje, od zbiorów począwszy, na zabawie kończąc. Tymczasem, w każdej z bibliotek, jak w ludziach, kryje się znak szczególny, coś co je wyróżnia, świadczy o ich unikalności, coś, co sprawia, że użytkownicy nazywają je „swoimi".

Wiele placówek swoją markę buduje na zbiorach, których nikt inny nie posiada. Szczyci się nimi, i słusznie. Kolejne kreują unikatową przestrzeń, a jeszcze inne nowatorską ofertę. Czasem tym znakiem szczególnym są barwni, odważni i niespotykanie kreatywni bibliotekarze. Zdawać by się mogło, że to, co wyróżnia WBP w Olsztynie, to jej wojewódzkość. W końcu na Warmii i Mazurach jest jedyna. Jednak jest coś innego, co napawa pracujących w niej bibliotekarzy dumą. To funkcja ośrodka metodyczno-szkoleniowego. Od pierwszych lat swojej działalności sprawuje bowiem nadzór merytoryczny nad wszystkimi bibliotekami publicznymi naszego województwa, a z każdą dekadą poszerza swoją ofertę i kompetencje w tym zakresie. Rokrocznie organizuje dziesiątki warsztatów i szkoleń. Dzięki nim bibliotekarze, nawet w najmniejszej z bibliotek w regionie, mogą zdobywać nowe umiejętności, dzielić się doświadczeniami, korzystać z możliwości rozwoju i... odkrywać własne znaki szczególne. WBP przygotowując ofertę szkoleniową nieustannie poszukuje nowatorskich rozwiązań, podgląda dobre praktyki, ucząc się od najlepszych, dzieli się wiedzą i zachęca do działania. Ponieważ nigdy nie zapomina, że razem znaczy więcej, wspiera inne biblioteki w regionie. Tym samym, dla wielu jest „ich" biblioteką.

W RAMACH

...działalności szkoleniowej Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie w roku 2021 zrealizowała **60** szkoleń dla bibliotek publicznych w regionie.

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Redakcja

Adrianna Walendziak (przewodnicząca)
Anita Romulewicz
Joanna Burska, Anna Rau, Monika Stępień

Korekta
Anita Romulewicz

Opracowanie graficzne
Monika Stępień, Anita Romulewicz

Skład
Monika Stępień

Druk i oprawa
„Gutgraf" Olsztyn

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny
w Olsztynie
10-117 Olsztyn, ul. 1 Maja 5
tel. (89) 524 90 32; bwm@wbp.olsztyn.pl

Instytucja kultury
Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

ISSN 1640-2200